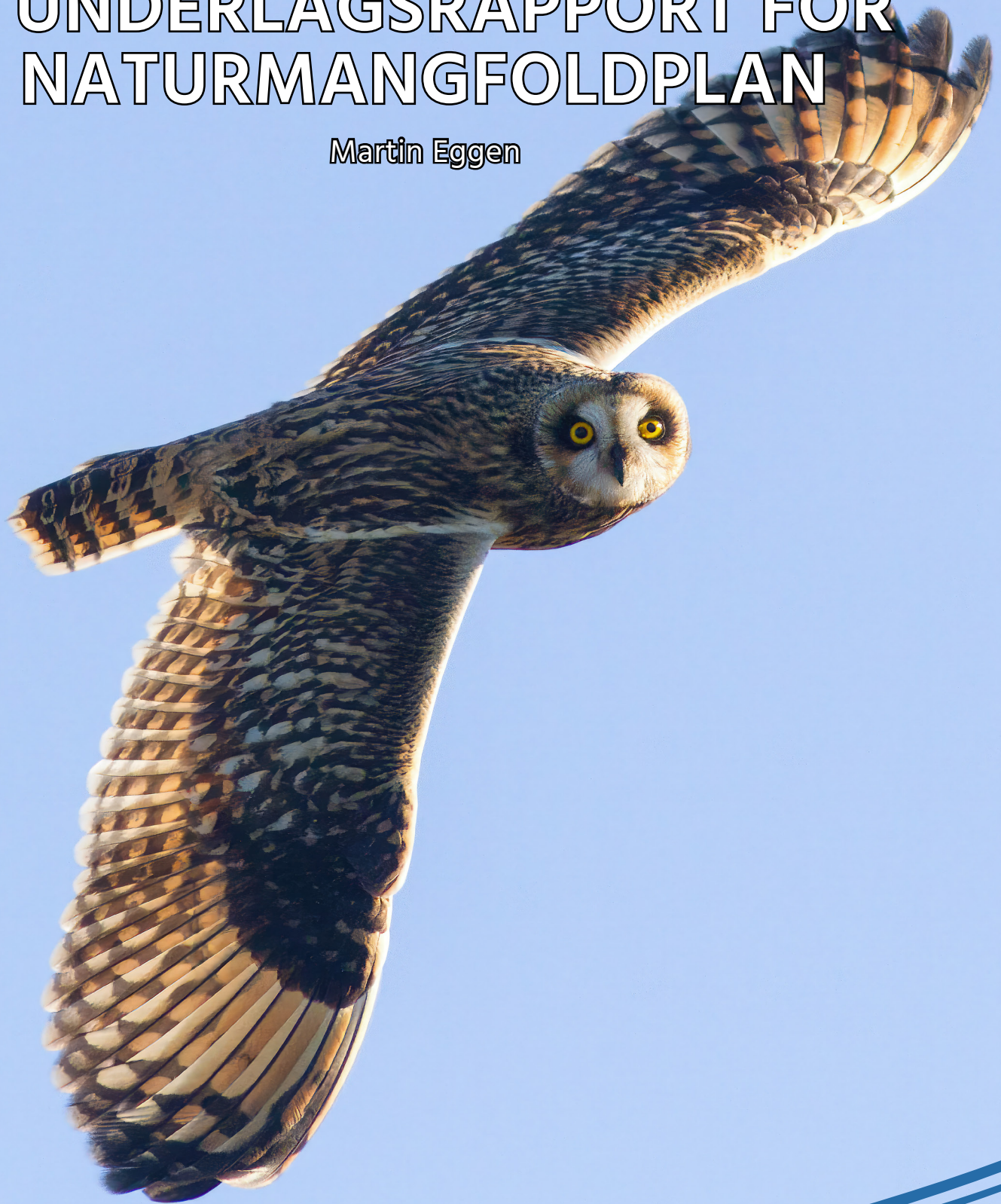

FUGLER PÅ VÆRØY – UNDERLAGSRAPPORT FOR NATURMANGFOLDPLAN

Martin Eggen

Fugler på Værøy – underlagsrapport for naturmangfoldplan

BirdLife Norge 2023

© BirdLife Norge

E-mail: post@birdlife.no

Rapport til: Værøy kommune

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Forsidebilde: Jordugle observeres på trekk på Værøy. Totalt er cirka 230 fuglearter registrert i kommunen, de fleste bare på trekk og tilfeldige besøk. © Håvard Eggen

Anbefalt referanse: Eggen, M. 2023. Fugler på Værøy. BirdLife Norge-Rapport 2023-8. 61 s.

ISSN: 2703-7665 (elektronisk utg.)

ISBN: 978-82-78-52194-6

SAMMENDRAG

I forbindelse med Værøy kommunes arbeid med kommunedelplan for naturmangfold har BirdLife Norge utarbeidet denne rapporten om hekkende fugler. Viktige fugleområder på Værøy knyttet til strand- og kystsoner, våtmarker og jordbrukets kulturlandskap ble identifisert 6. - 7. juni 2023.

Arbeidet ble utført av Martin Eggen. Denne rapporten oppsummerer resultatene av feltundersøkelsene.

Med sitt søkelys på beskrivelse av polygonavgrensede områder og fuglearter av særlig forvaltningsrelevans gir rapporten et godt utgangspunkt for arealplanlegging og naturpositive tiltak. Rapporten viser at Værøy er hekkeområde for viktige forekomster av blant annet stjertand, storspove og fiskemåke.

Polygon av Viktige og Svært viktige områder for fugler på Værøy omtalt i denne rapporten er digitalisert og lagt inn i Nordlandsatlas.

INNHold

1.	INNLEDNING	3
	Overordnede føringer på miljøområdet.....	4
2.	MATERIAL OG METODE.....	8
2.1	Datainnsamling	8
2.2	Rødlistekategorier	9
3.	RESULTATER	10
	Nordland.....	10
	Nordøstsiden av Værøy.....	24
	Sørland.....	28
	Røssnesvågen	50
4.	DISKUSJON	52
4.1	Endringer knyttet til utfyllinger og nedbygging	52
4.2	Oversikt over viktige hekkeforekomster av rødlistearter Værøy	57
5.	TAKK	60
6.	REFERANSER	61

1. INNLEDNING

Arealendringer er den viktigste driveren bak fuglearters tilbakegang, og i dag er 40 prosent av norske hekkefugler rødlistet. Kommunen er en viktig premissgiver for fuglenes overlevelse, først og fremst gjennom arealplanlegging. Gjennom plan- og bygningsloven er kommunen gitt gode verktøy til å beskytte natur, men også gitt vide fullmakter til å bygge ned natur. Med andre ord er kommunene våre sine veivalg utslagsgivende for utviklingen for fuglebestander og annet naturmangfold.

Vi forbinder gjerne arealendringer med nedbygging og omfattende, fysiske arealbeslag, men begrepet arealendringer inkluderer også endringer i måten vi bruker landskapet på knyttet til landbruk, det vil si skog- og jordbruk. Både mer intensivt bruk av utmark og innmark og opphøring av slik bruk, vil i stor grad påvirke fuglenes levevilkår. Slike arealendringer påvirkes også av nasjonal politikk, bl.a. rammevilkår og subsidier. For Værøys del er nok opphøring av slått og beite av sau av særlig betydning i denne sammenheng. Det meste av lavereliggende mark på Værøy er kulturmark som nå er overgrodd, og ikke holdes i hevd. Et varmere klima og innføring av nye arter til øya, flere av dem uten naturlig tilhørighet i Norge, har også påvirket naturmangfoldet.

Fugler er gode indikatorer for naturens tilstand, de har mange kulturelle- og opplevelsesverdier og de har verdi i seg selv (egenverdi). Ved å bevare habitater og økosystemer som er viktige for fugler, bevarer vi i tillegg et mye bredere spekter av naturmangfold på en effektiv måte. Når vi tar vare på naturmangfoldet, beskytter vi også de såkalte «økosystemtjenestene»¹. Naturen og alle dens økosystemtjenester representerer selve livsgrunnlaget vårt, og gir oss goder alle benytter seg av. Næringsvirksomhet, livskvalitet og velferd er tuftet på en god, langsiktig ivaretagelse av ressursene langs kyst, skog og fjell.

Værøy har store internasjonale naturkvaliteter. Den sørvestlige halvøya på Værøy består av høye, vertikale klipper og bratte, gresskledde bakker, og her hekker det fortsatt store mengder sjøfugler. Disse fugleforekomstene er av internasjonal verdi. I 2013 fikk området Ramsar-status, og området er også identifisert som et Important Bird and Biodiversity Area (IBA) av BirdLife International². Fuglefjellene på Værøy er vernet som Måstadjellet landskapsvernområde og Måstadjellet naturreservat. Lunde er den klart mest tallrike arten i fuglefjellene, og i 2009 ble det anslått at 42 500 par lunder hekket her (Heggøy m.fl. 2015). Antallet alke og krykkje har gått kraftig ned. Næringsmangel er den viktigste årsaken til tilbakegangen.

Antallet fugleobservasjoner øker imidlertid. De 10-15 siste årene har antallet fugleobservasjoner på øya eksplodert. Mellom 2011 til 2021 ble 11 000 nye fugleregistreringer gjort, og antallet observerte fuglearter på Værøy teller per august 2023 230. Det er særlig om høsten ornitologer fra hele landet drar til Værøy i håp om å se sjeldne arter som har forvillet seg til øya i havet. Registreringene på våren og forsommeren er naturlig nok sammenfallende med fuglenes hekketid, og gir nyttig informasjon om flere arters bestander på Værøy. Det foreligger dessverre langt mindre data fra vår og sommer enn om høsten.

På Værøy hekker det mange rødlistede fuglearter, noen med særlig høy forvaltningsrelevans. Enkelte av arealene der disse lever vil kunne være utsatt for inngrep, og har over lengre tid vært utsatt for nedbygging. Noen av hekkeartene på Værøy krever spesiell oppmerksomhet dersom de i det hele tatt skal eksistere her ute inn i fremtiden. Dette gjelder spesielt arter tilknyttet våtmark og

¹ <https://snl.no/%C3%B8kosystemtjeneste>

² <http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/v%C3%A6r%C3%B8y-iba-norway>

kulturmark. Naturmangfoldlovens bevaringsmål setter krav om at slike arter skal hensyntas i arealforvaltningen. Denne rapporten bør brukes aktivt i kommunens arealplanlegging.

Det er behov for vern av de siste restene med marin våtmark og myr på Værøy. Det er også stort potensiale for naturrestaurering, og en kommunedelplan for naturmangfold bør adressere dette. BirdLife Norge har gitt innspill til konkretisering av dette i Andy Sortlands underlagsrapport om naturtyper ifm. arbeidet. Vi henviser til dette.

Overordnede føringer på miljøområdet

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er et grep som synliggjør hvordan fremtidig verdiskapning, velferd og helse er knyttet til vårt forhold til naturen. Vi vil særlig trekke frem bærekraftsmål 14 og 15:

14. Livet i havet

Bevare og bruke hav og marine ressurser på en måte som fremmer bærekraftig utvikling.

15. Livet på land

Verne, tilbakeføre og fremme bærekraftig bruk av økosystem, sikre bærekraftig skogforvaltning, motvirke ørkenspredning, stanse og reversere landforringing og stanse tap av artsmangfold.

I de nasjonale planretningslinjene understrekes det at kommunene skal legge FNs bærekraftsmål til grunn for samfunns- og arealplanlegging.

Nasjonale miljømål

Norges nasjonale miljømål er oppsummert på Miljødirektoratets hjemmeside³. Av betydning for naturmangfold er miljømål 1.1. til 1.3. av særlig betydning:

- *Miljømål 1.1. - Økosystemene skal ha god tilstand og levere økosystemtjenester*
- *Miljømål 1.2. - Ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres*
- *Miljømål 1.3. - Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner*

Regionale miljømål

Fylkesplan for Nordland (2013-2025), utarbeidet av Nordland Fylkeskommune, legger føringer for kommunal arealforvaltning, noe som i tydeliggjøres i plan- og bygningsloven § 8-2. I den regionale planen skrives det blant annet:

- *Utbygging av boligområder og arbeidsplasser skal i hovedsak skje innenfor de etablerte by- og tettstedsstrukturene. I arealplanleggingen skal transformasjon og fortetting i by- og tettsted og*

³ <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/miljomal/>

rundt kollektivknutepunkter vurderes som virkemidler for å unngå ° uønsket spredning av bebyggelse.

- *Viktige naturområder må ° forvaltes slik at områdenes kvalitet ikke forringes. Naturmangfoldet bør være kartlagt som grunnlag for kommunal planlegging.*

Figur 1 Storspove er en sterkt truet art. I Lofoten hekker den fortsatt flere steder. På Værøy er bestanden i størrelsesorden 12-15 par. Denne fuglen ble fotografert fra turstien rundt Marka 7. juni 2023. Foto: Martin Eggen.

- *Viktige friluftslivsområder, lokalt og regionalt, skal sikres som ressurs og grunnlag for å ivareta de unike mulighetene Nordland har som aktivitets- og opplevelsesarena.*
- *De kommunale arealplanene må ° avklare bruk og vern i områder som omfattes av varig vernede vassdrag.*
- *Den årlige omdisponeringen av dyrket jord i Nordland bør maksimalt være på 400 daa per år.*
- *Kommunene bør synliggjøre viktige jordbruksområder i arealplanene.*
- *Hensynet til lokale bestander av viltarter og innlandsfisk, samt deres leveområder, skal ivaretas i kommunenes arealplanlegging.*

- *Forvaltning med tanke på ° å sikre god vannkvalitet i sjøer, elver, grunnvann og kystvann, skal ivaretas gjennom ei helhetlig arealplanlegging, hvor kommunene bør utarbeide helhetlige vannmiljø- planer.*
- *Nybygging av boliger og fritidsbebyggelse bør skje i form av fortetting av eksisterende områder framfor å ta i bruk nye områder innenfor LNFR-områder.*
- *Større sammenhengende villmarkspregede naturområder og sammenhengende områder fra fjord til fjell (INON), skal ivaretas som viktige områder for naturmangfold, friluftsliv og opplevelse*

Statlige planretningslinjer

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Fylkeskommunene og kommunene skal følge opp de nasjonale forventningene i planstrategier og planer. Forventningene skal også legges til grunn av statlige styresmakter når de medvirker i planleggingen.

De nasjonale forventningene til regional og kommunal planlegging 2019-2023⁴ inneholder en rekke førende momenter for Værøy kommune, og vi trekker frem følgende:

Arealendringer er den viktigste påvirkningsfaktor for truet natur i Norge i dag. Det er viktig at kommuner og fylkeskommuner vurderer virkninger for naturmangfoldet ut fra den samlede belastningen. Dette omfatter også ° vektlegging av økologiske og landskapsmessige sammenhenger på ° tvers av kommune- og fylkesgrenser. Bevaring av leveområder for ville pollinerende insekter er viktig for økosystemer og for pollinering av landbruksvekster. Regjeringen legger stor vekt på ° å ivareta truet natur, og at økosystemene sikres god tilstand. Kommunene har et særlig stort ansvar for å bidra til dette i sin planlegging, blant annet ved å sikre utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven.

Omdisponering av skog og myr til andre formål bidrar til klimagassutslipp og negative konsekvenser for naturmangfold og økosystemtjenester. Omdisponering av jordbruksarealer kan øke presset på ° nydyrking av karbonrike arealer som skog og myr. Effektiv arealbruk og god samordning med transportsystem er viktig for å møte overgangen til lavutslippssamfunnet. Regjeringen legger vekt på ° fortetting, transformasjon og gjenbruk av eksisterende bygningsmasse.

Det er viktig at oppdatert kunnskap om økosystemenes betydning for klimatilpasning tas i bruk, for eksempel i planleggingen av flom- og tørkedempende tiltak. Natur som våtmarker, myrer, elvebredder og skog kan dempe effektene av klimaendringer, og er viktig å ivareta i arealplanleggingen.

⁴ [Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019–2023 \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)

Nye planretningslinjer ble presentert 20. juni 2023 - Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023–2027⁵:

Det er viktig for Norges evne til å oppfylle natur- og klimamålene at fylkeskommunene og kommunene bruker planverktøyene til å hindre nedbygging av karbonrike arealer som skog og myr, men også jordbruksjord (særlig beitemark). Dette innebærer blant annet å ta i bruk mulighetene for fortetting, gjenbruk og transformasjon av allerede bebygde arealer, før jordbruksarealer, viktige natur- og friluftslivsarealer og karbonrike arealer som myr, skog og annen næringsrik jord blir omdisponert (s. 25).

Statsforvalteren i Nordland har også sendt brev til kommunene i fylket, der de tydeliggjør en forventning om at kommuner som vil legge ut nye arealer til utbyggingsformål kan legge fram et arealregnskap som viser at det ikke er tilstrekkelige muligheter i eksisterende planavklarte områder.⁶

Figur 2. Sørlandsvika fotografert fra området rundt Statsfjellet 7. juni. Over den ene fjelltoppen svever en voksen kongeørn. Foto: Martin Eggen.

⁵ <https://www.regjeringen.no/contentassets/d71a3e61e774485fb4a98cab9255e53f/no/pdfs/nasjonale-forventninger-2023-2027-bokmaal.pdf>

⁶ [brev-til-kommunene-med-krav-om-arealregnskap-om-nye-arealer-skal-tas-i-bruk-til-utbyggingsformal.pdf](https://www.statsforvalteren.no/brev-til-kommunene-med-krav-om-arealregnskap-om-nye-arealer-skal-tas-i-bruk-til-utbyggingsformal.pdf) (statsforvalteren.no)

2. MATERIAL OG METODE

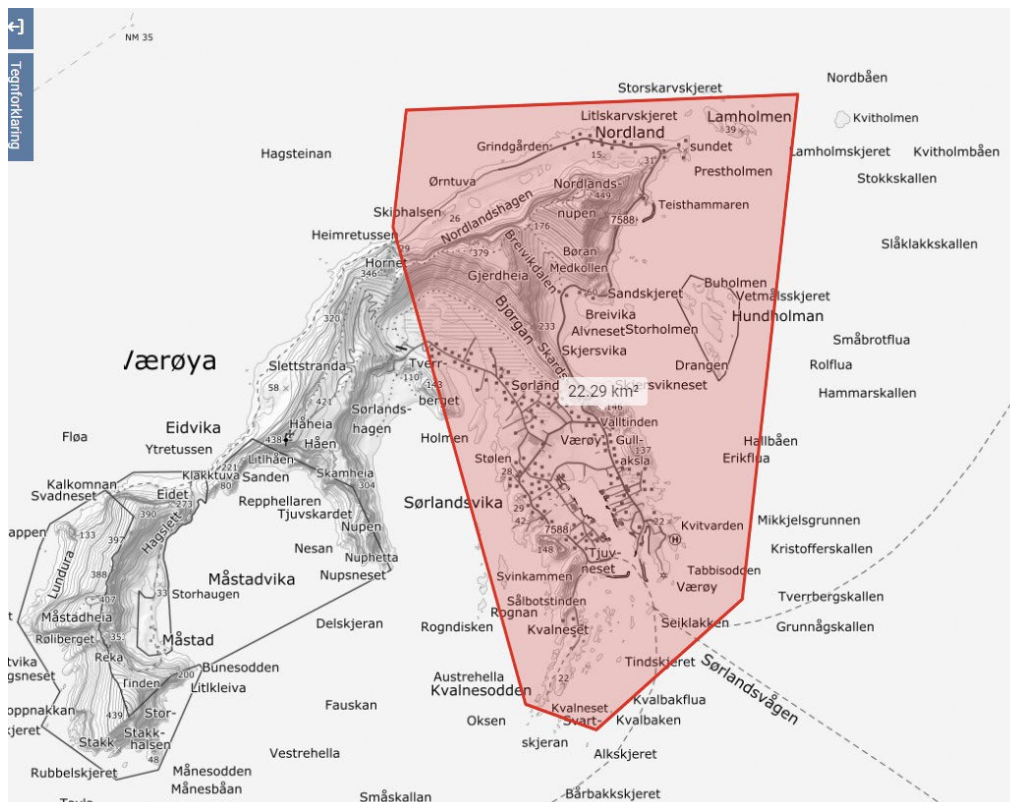
2.1 Datainnsamling

Grunnlaget for denne rapporten ble gjort under feltarbeid 6.- 7. juni 2023. Ulike deler av kommunen strand- og kystsoner, våtmarker og jordbrukets kulturlandskap ble gått over med mål om å kartlegge hekkende fugler. Registeringene er delt opp i ulike delområder avgrenset ut ifra hovednaturtype og topografi, eller på andre måter som virker rimelig. Områder som per dags dato eller i fremtiden vil kunne være under særlig press til utbyggingsformål ble prioritert. Aktuell litteratur og tidligere sammenstillinger aktuell for denne rapporten er også benyttet. Slik bruk er oppgitt i teksten.

Hekkekodene brukt i denne rapporten er inkluderer: (observert) i passende hekkebiotop, sang/spill i passende hekkebiotop, engstelig adferd, indikasjoner på hekking, rugende, egg og/eller unger observert

Ett ind. eller ett par registrert med disse kodene er likestilt med ett (hekke)par i oppsummeringer og bestandsvurderinger.

Kartene over Viktige og Svært viktige områder er digitalisert. På [Nordlandsatlas - Naturvern](#) er det laget et nytt lag med områdene koblet til artslisten fra rapporten. Skru på «Arter og artsforvaltning» - > «BirdLife rapporter – Viktige områder for fugl» for å se laget. Trykk på områdene for artslista og info om området.

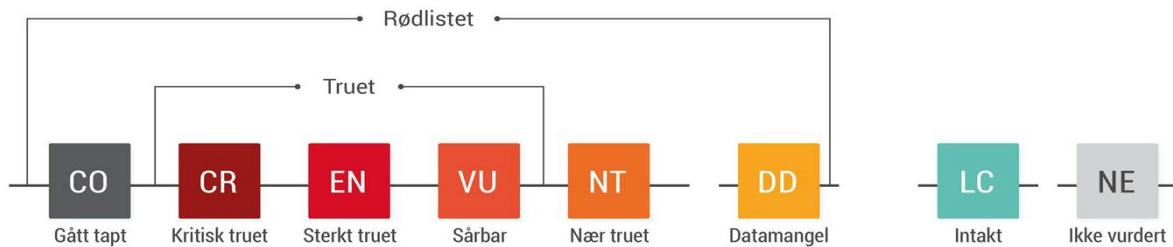

Figur 3. Feltundersøkelsene 6. og 7. juni ble avgrenset til lavlandet på Værøys østlige del, der det i dag bor folk og drives ulik næringsaktivitet, samtidig som det er naturverdier knyttet til ulike våtmarker, strandsoner og kulturmarker.

2.2 Røddlistekategorier

Figur 4 viser røddlistekategorier brukt i notatet. Artene vurderes mot fem kriterier som er utviklet av Den internasjonale naturvernunionen (IUCN):

- kraftig reduksjon i populasjonsstørrelse
- begrenset utbredelse i kombinasjon med fragmentering eller nedgang
- begrenset populasjon i nedgang og små delpopulasjoner
- svært liten populasjon eller forekomst
- kvantitativ analyse

Figur 4. Røddlistekategorier. Kilde: Artsdatabanken.

For videre lesning om norske røddlistede fugler anbefales Stokke m.fl. (2021).

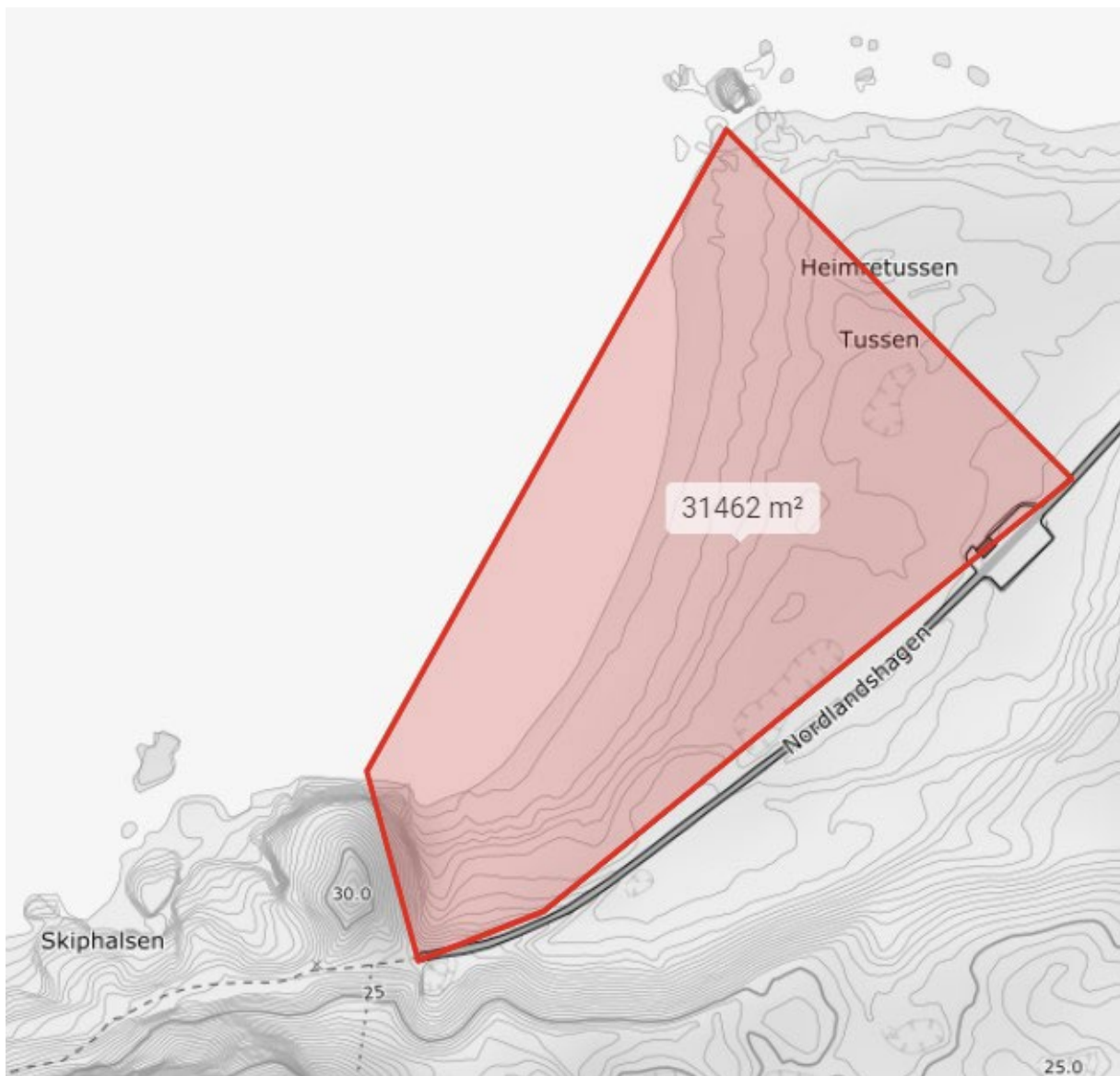
Figur 5. I trekktiden besøker mange ornitologer Værøy. September og oktober er populære måneder for en tur til Værøys store utmarksområder og hager. Plantefelt og hager virker som magneter på trekkfugler som av ulike grunner tar seg en rast på øya. Her en ung blåstrupe. Foto: Martin Eggen.

3. RESULTATER

Nordland

Skipshalsen, Nordland 6. juni 2023 - Viktig

Ved enden av veien vestover på Nordland ligger en sandstrand ved Skipshalsen. Stranda ligger ved servicehus for turister, og ferdsel og annen aktivitet kan muligens påvirke fuglelivet her. Tjeld, sandlo fiskemåke, steinskvett og linerle så ut til å hekke på eller i nærheten av stranda ved Skipshalsen. 29. fiskemåker drev også næringsøk her. Også tidligere er det sett større antall næringsøkende fiskemåker her: 25. mai 2019 ble hele 200 fiskemåker registrert (Berg 2022).

Figur 6. Skipshalsen.

Tabell 1. Observasjoner Skipshalsen.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Tjeld	NT	NT	2 par i passende hekkebiotop
Sandlo	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	1 par i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	29 ind. næringssøkende
Steinskvett	LC	LC	1 hann i passende hekkebiotop
Linerle	LC	LC	1 ind. i passende hekkebiotop

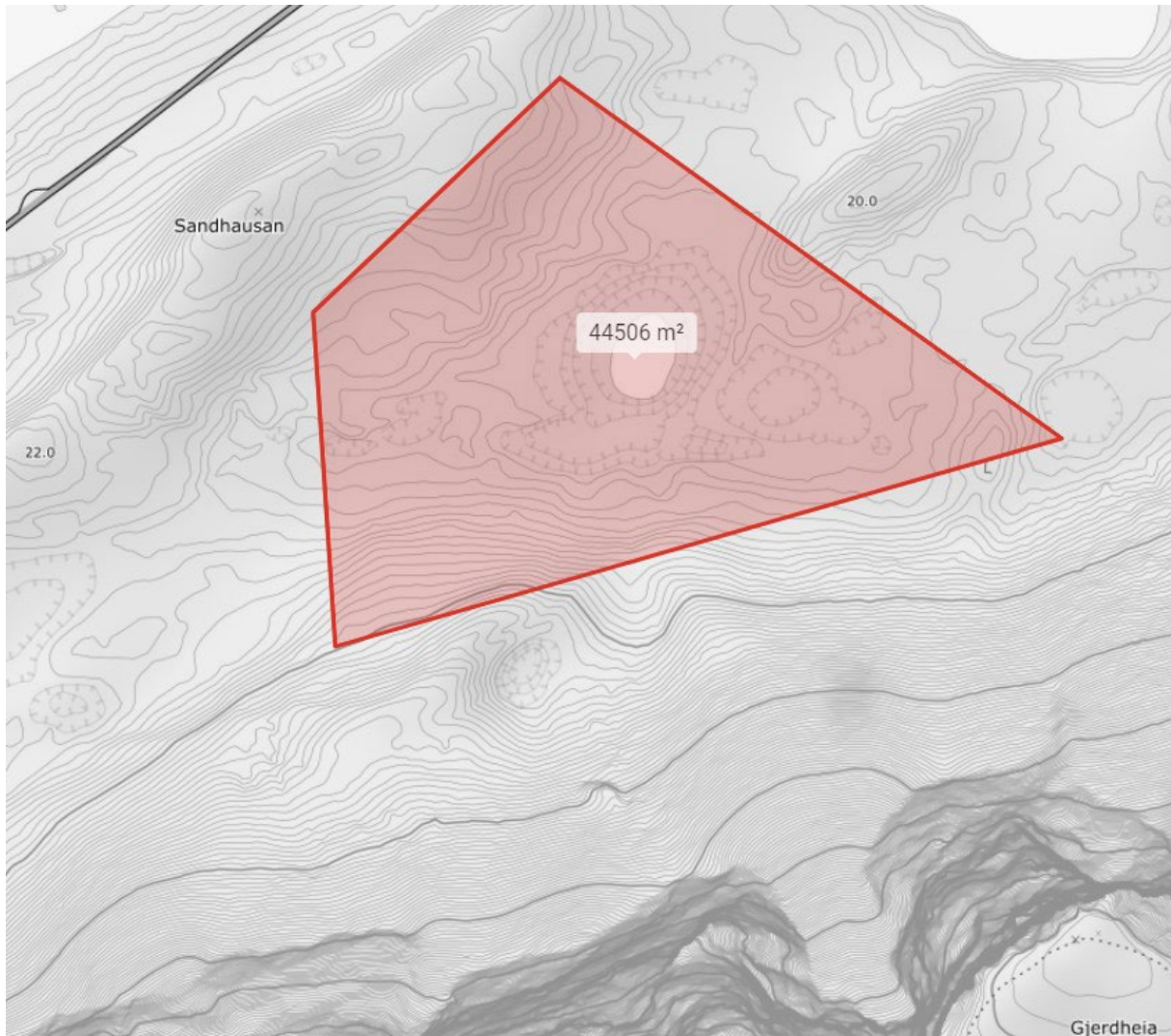

Figur 7. Fiskemåke er en karakterart på Værøy. Den har små og større kolonier flere steder på øya, men kan også hekke spredt og enkeltvis. I den undersøkte delen av Værøy i forbindelse med denne rapporten estimerer vi hekkebestanden til 250-300 par. Berg (2022) skriver at det ifølge lokalbefolkningen har vært en sterk nedgang i hekkebestanden. Fiskemåka spiser både fisk, marine dyr og ferskvannsdyr, inkludert skjell, snegler og børstemark, samt insekter, meitemark, flygemauro, stankelbein og bær⁷. Det allsidige næringsvalget gjør at vi ofte ser fiskemåker søke næring på kulturmark og gressmarker, som her på Nordland, Værøy 6. juni 2023. Foto: Martin Eggen.

⁷ Helberg, Morten: fiskemåke i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 17. august 2023 fra <https://snl.no/fiskem%C3%A5ke>

Tjønn ved Sandhausan, Nordland 6. juni 2023

Fiskemåke, steinskvett og heipiplerke ble registret med hekkeadferd/hekkekode ved Sandhausan.

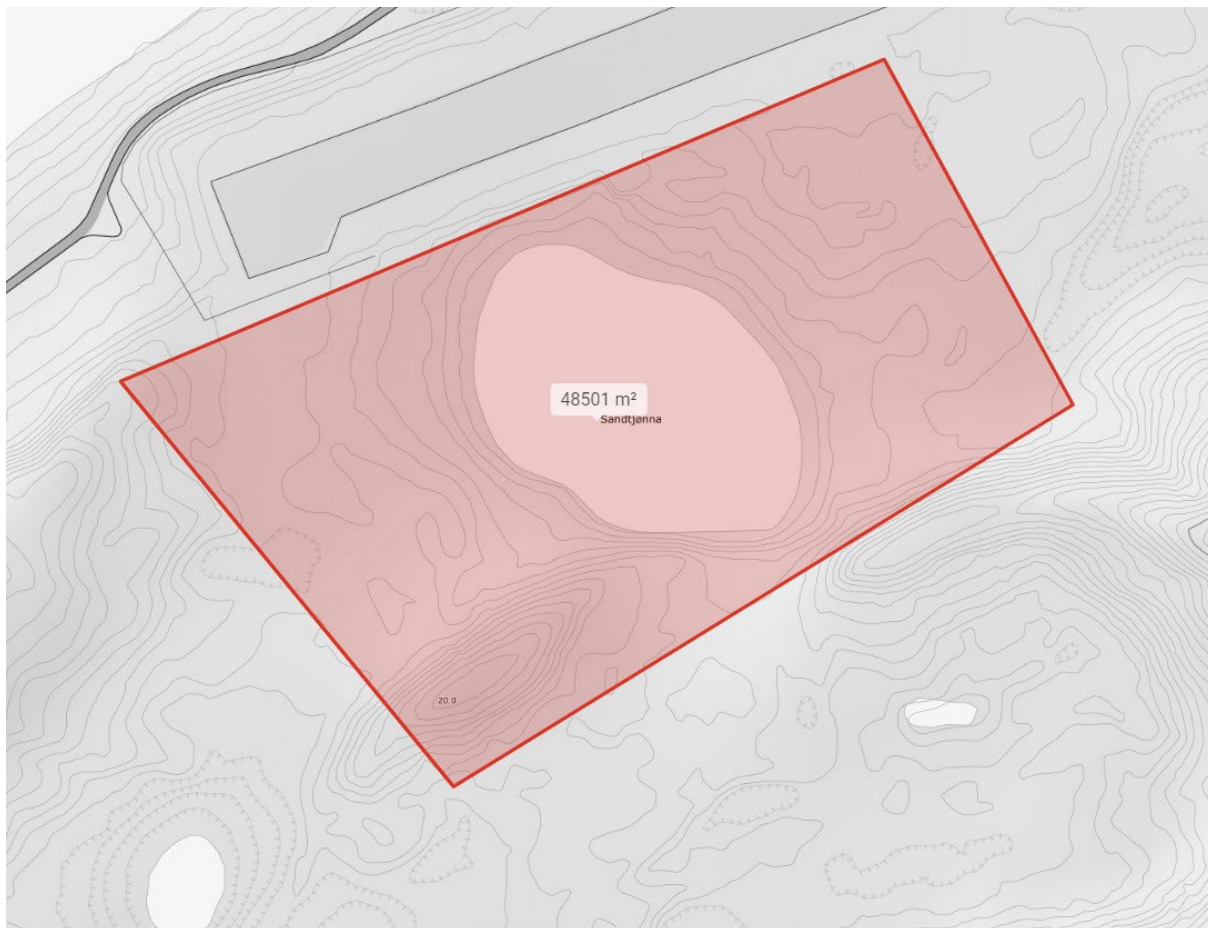
Figur 8. Sandhausan.

Tabell 2. Observasjoner Sandhausan.

Art	Nasjonal rødlitestatus	Global rødlitestatus	Antall og kode
Fiskemåke	VU	LC	2 ind. i passende hekkebiotop
Steinskvett	LC	LC	2 hanner sang/spill i passende hekkebiotop
Steinskvett	LC	LC	1 hunn i passende hekkebiotop
Heipiplerke	LC	LC	3 ind. i passende hekkebiotop

Sandtjønna, Nordland 6. juni 2023 - Viktig

Sandtjønna er et fint våtmarksområde med betydning både for hekkende arter og arter under trekket. Stokkendene observert 6. juni var to rastende hanner, men arten kan hekke i nærheten. Også fiskemåke og steinskvett ble registret med hekkekode. Tidligere er snadderand (nær truet, NT) funnet hekkende her. En hunn med 5 pull sett 10. og 22-23. juli 1989* (Berg 2022).

Figur. 9. Sandtjønna.

Tabell 3. Observasjoner Sandtjønna.

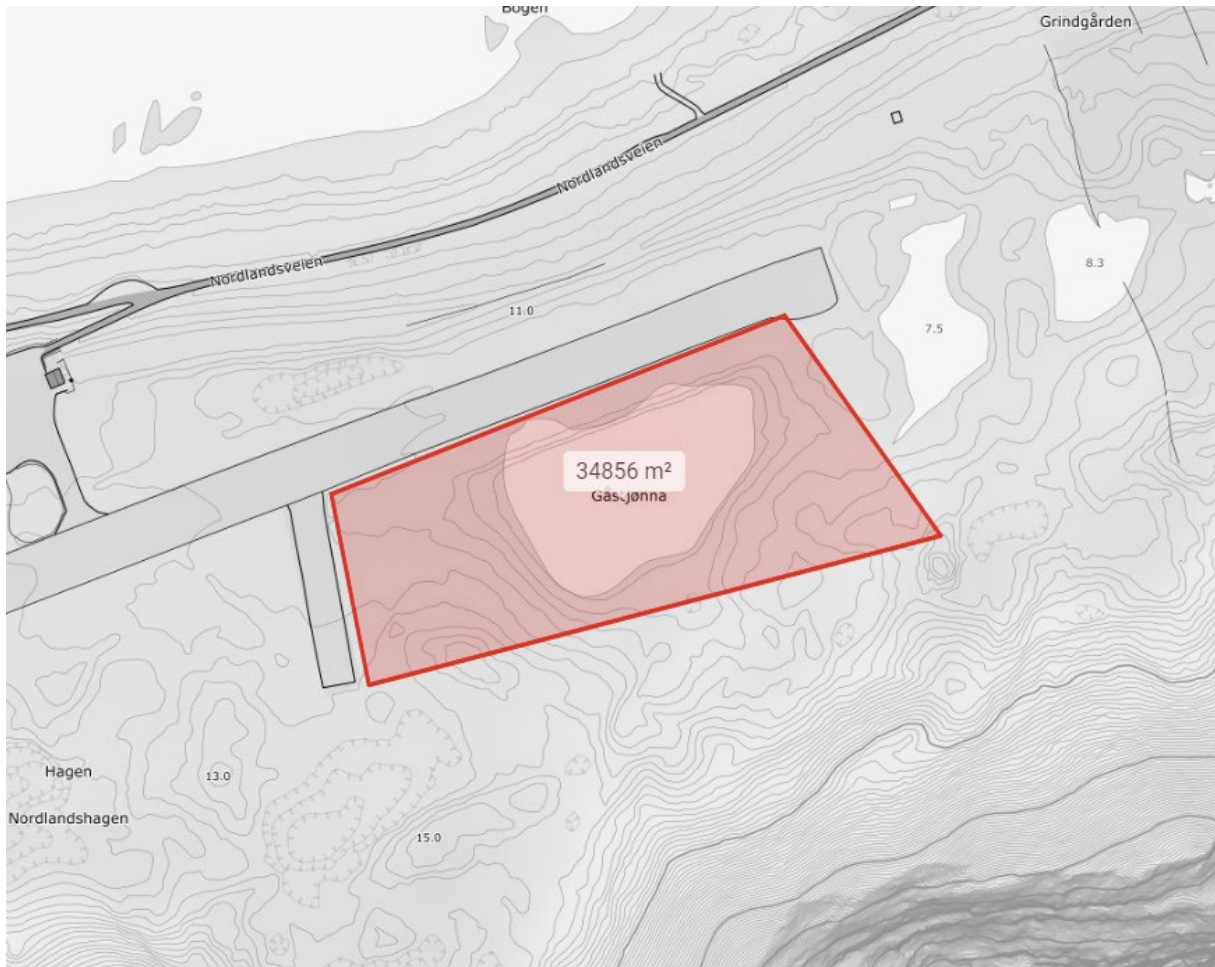
Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Stokkand	LC	LC	2 hanner i passende hekkebiotop
Småspove	NT	LC	1 ind. Engstelig adferd, indikasjoner på hekking
Fiskemåke	VU	LC	2 ind. i passende hekkebiotop
Steinskvett	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop

Figur 10. Steinskvetten kommer trekkende fra Afrika på våren. Den hekker i terreng dominert av steinblokker og steinur, og finnes både ved kyst og i fjellet på Værøy. Denne hannen er fotografert ved Sandtjønna 6. juni 2023. Foto: Martin Eggen.

Gåstjønna, Nordland 6. juni 2023 - Viktig

Også Gåstjønna er utvilsomt av betydning for rastende våtmarksfugler under trekket, i tillegg til funksjonen for hekkende fugler. Særlig den sørlige siden av vannet har rik kantvegetasjon. Flere rødlistede fuglearter viste hekkeindikasjoner i området, inkl. storspove, rødstilk og fiskemåke.

Figur 11. Gåstjønna.

Tabell 4. Observasjoner Gåstjønna.

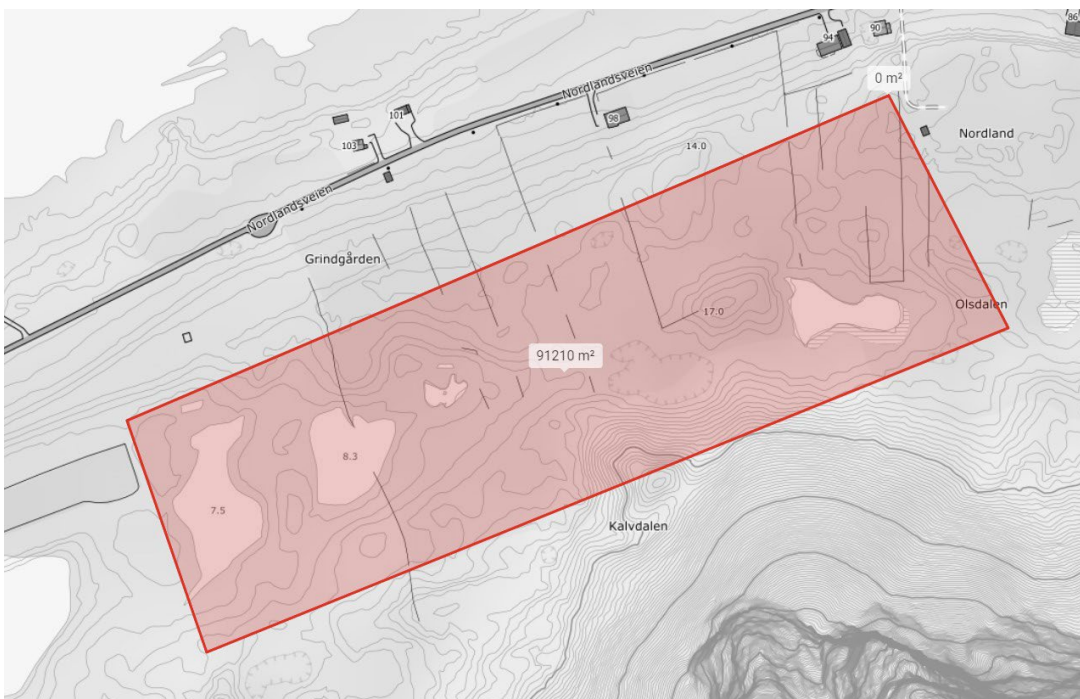
Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Storspove	EN	NT	3 ind. engstelig adferd, indikasjoner på hekking
Enkeltbekkasin	LC	LC	1 ind. i passende hekkebiotop
Rødstilk	NT	LC	1 ind. i passende hekkebiotop
Hettemåke	CR	LC	1 2K næringsøkende
Fiskemåke	VU	LC	3 par i passende hekkebiotop
Svartbak	LC	LC	3 ad. rastende
Gråmåke	VU	LC	5 ind. rastende
Steinskvett	LC	LC	1 hunn i passende hekkebiotop
Linerle	LC	LC	2 ind. i passende hekkebiotop
Heipiplerke	LC	LC	7 ind. i passende hekkebiotop

Figur 12. Ved Gåstjønna og myrene rundt. Både storspove og småspove varslet i området rundt den nedlagte flyplassen under besøk 6. juni. 2023. Foto: Martin Eggen.

Tjønner øst for Gåstjønna, Nordland 6. juni 2023 - Viktig

I dette området ligger det flere små tjønner som ikke er drenert ut og som utgjør viktige naturareal for ulike våtmarksfugler. Et par storspove hekket i dette området.

Figur 13. Tjønner øst for Gåstjønna.

Tabell 5. Observasjoner tjønner øst for Gåstjønna.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Stokkand	LC	LC	1 hunn og 7 hanner i passende hekkebiotop
Krikkand	LC	LC	Hann og hunn i passende hekkebiotop
Storspove	EN	NT	2 ind. engstelig adferd, indikasjoner på hekking.
Løvsanger	LC	LC	1 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Rødvingetrost	LC	NT	1 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Gråtrost	LC	LC	3 ind. i passende hekkebiotop
Heipiplerke	LC	LC	9 ind. i passende hekkebiotop

Figur 14. Mellom Gåstjønna og Lenatjønna er det fortsatt myrer og pytter som ikke er drenert ut. Dette gir leveområder for flere ulike våtmarksarter, deriblant krikkand. Her et par. Foto: Martin Eggen.

Lenatjønna, Nordland 6. juni 2023 – Viktig

Lenatjønna fremstår som det viktigste hekkevannet på Nordland, og det er en liten fiskemåke-koloni ved og rundt vannet. Plantet sitkagran-felt like ved vannet er neppe positivt med tanke på oversiktighet og predatortrykk fra kråke.

Tabell 6. Observasjoner Lenatjønnna.

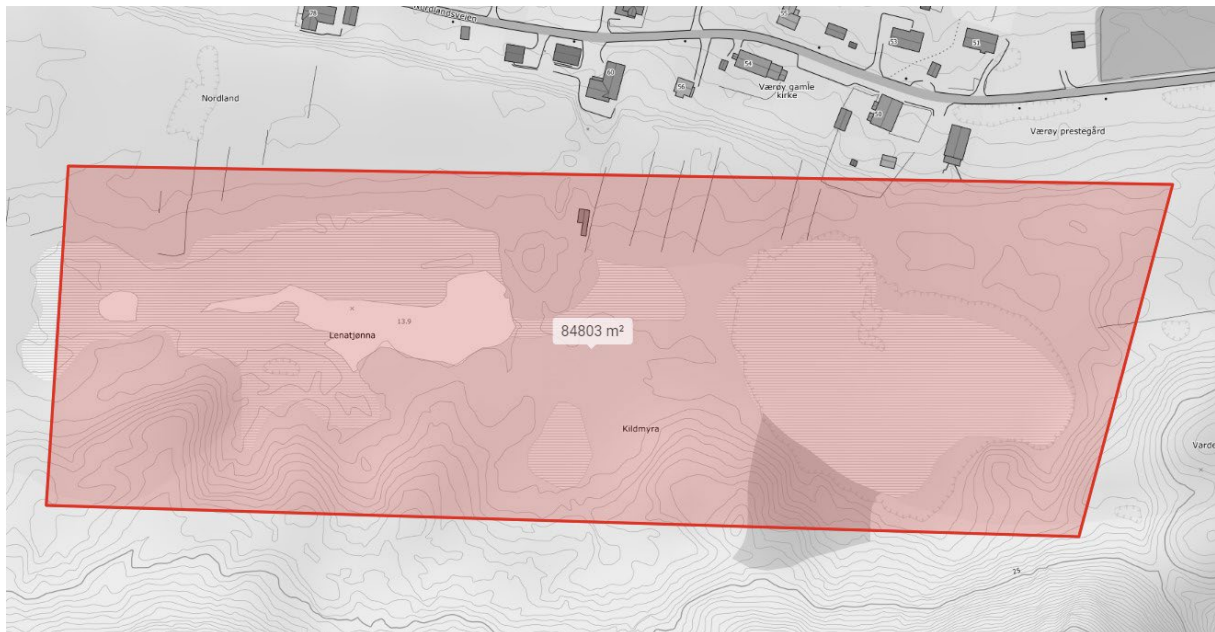
Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Enkeltbekkasin	LC	LC	2 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	5 ind. rugende + 5 ad. i passende hekkebiotop
Gråhegre	LC	LC	1 2K næringsøkende
Gråtrost	LC	LC	2 ind. i passende hekkebiotop
Grønnfink	VU	LC	7 ind. i passende hekkebiotop

Kildmyra, Nordland 6. juni 2023

2 storspover drev næringsøk i myra. Disse fløy ut av området men kan hekke i nærheten.

Tabell 7. Observasjoner Kildmyra.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Storspove	EN	NT	2 ind. i passende hekkebiotop

Figur 15. Lenatjønnna og Kildmyra.

Kyststrekning Ebergan - Nordland, Nordland 6. juni 2023 - Svært viktig

Ebergan er en strandlinje med grunne havområder utenfor nord øst på Nordland. Sammenlignet med andre havområder lå det ekstra mange sjøfugler på havet. Mange av artene observert her, også med hekkekode, er rødlistet, inkl. ærfugl (sårbar, VU), svartand (VU), tjeld (sårbar, NT), fiskemåke (VU), makrellterne (sterkt truet, EN), alke (VU) og teist (nær truet, NT).

Figur 16. Ebergan.

Tabell 8. Observasjoner Ebergan.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Ærfugl	VU	NT	7 hanner og 2 hunner i passende hekkebiotop
Svartand	NT	LC	1 hann næringssøkende
Tjeld*	NT	NT	4 par engstelig adferd, indikasjoner på hekking
Sandlo	LC	LC	7 ind. næringssøkende
Sandlo	LC	LC	1 par engstelig adferd, indikasjoner på hekking
Myrsnipe	LC	LC	1 ad. næringssøkende
Fiskemåke	VU	LC	12 ind. engstelig adferd, indikasjoner på hekking
Makrellterne	EN	LC	4 ind. næringssøkende
Alke	VU	LC	1 ind. næringssøkende
Teist	NT	LC	6 ind. i passende hekkebiotop
Rødvingetrost	LC	NT	2 ind. i passende hekkebiotop
Gråtrost	LC	LC	1 ind. næringssøkende
Steinskvett	LC	LC	1 hunn i passene hekkebiotop
Linerle	LC	LC	2 ind. engstelig adferd, indikasjon på hekking
Heiplierke	LC	LC	5 ind. i passende hekkebiotop

*Strekningen kirkegård til midten av bebyggelse

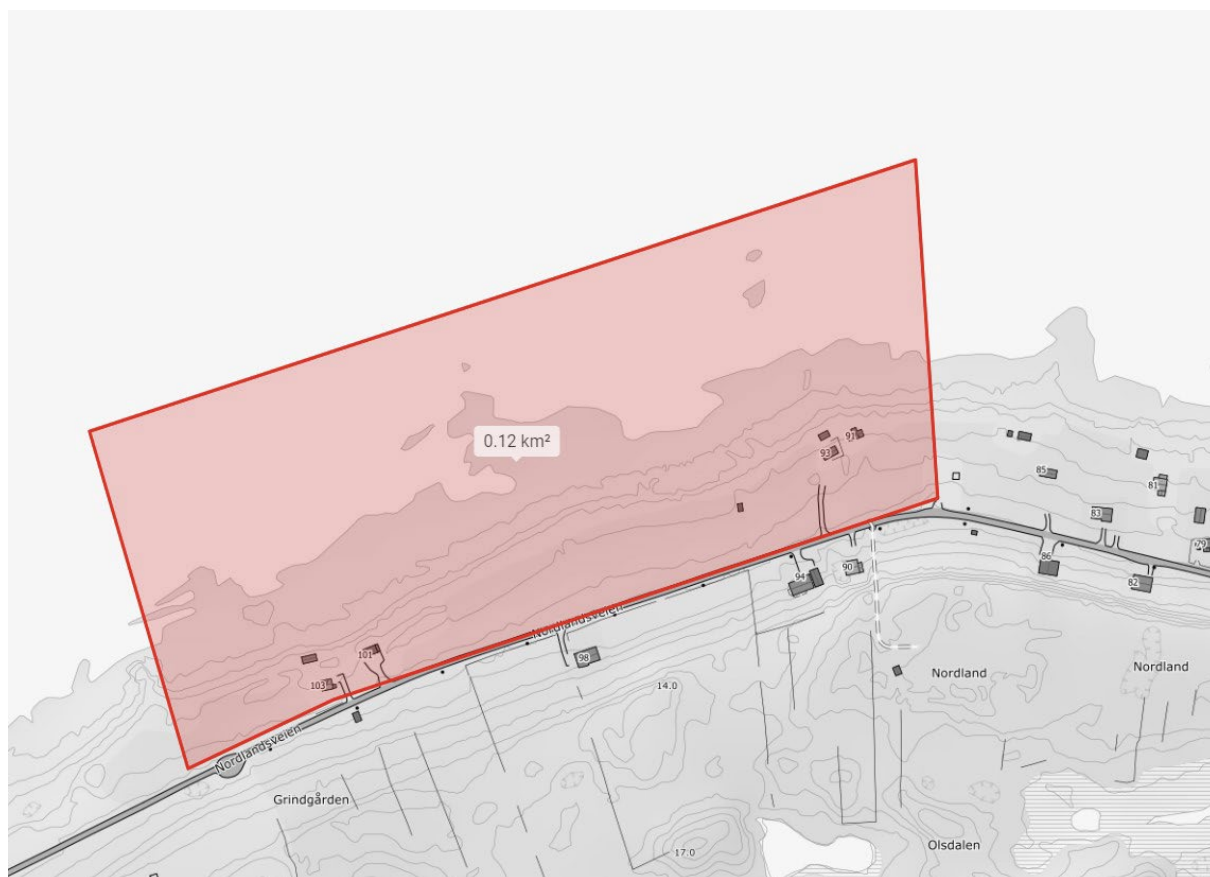
Figur 17. Store mengder tang skylles opp på land langs kysten av Nordland. Dette gir ofte gode næringsforhold for lokale hekkefugler, så vel som trekkende gjester som stopper for en rast. Foto: Martin Eggen.

Figur 18. Hekkebestanden i Norge og verden av tjeld er i tilbakegang, og strandsone med spesielt tette hekkebestander er av stor betydning. Slike hekkeforekomster er ofte knyttet til gode næringsforhold i nærheten. Tjeld spiser bl.a. ulike type bløtdyr og muslinger. Foto: Martin Eggen.

Kyststrekning Nordland - Grindgården, Nordland 6. juni 2023 – Svært viktig

Strekningen består av en variert strandsone med skjellsand og korte strekk med berg og rullesteiner. Særlig er det verdt å merke seg en høy tetthet av tjeld.

Figur 19. Nordland – Grindgården.

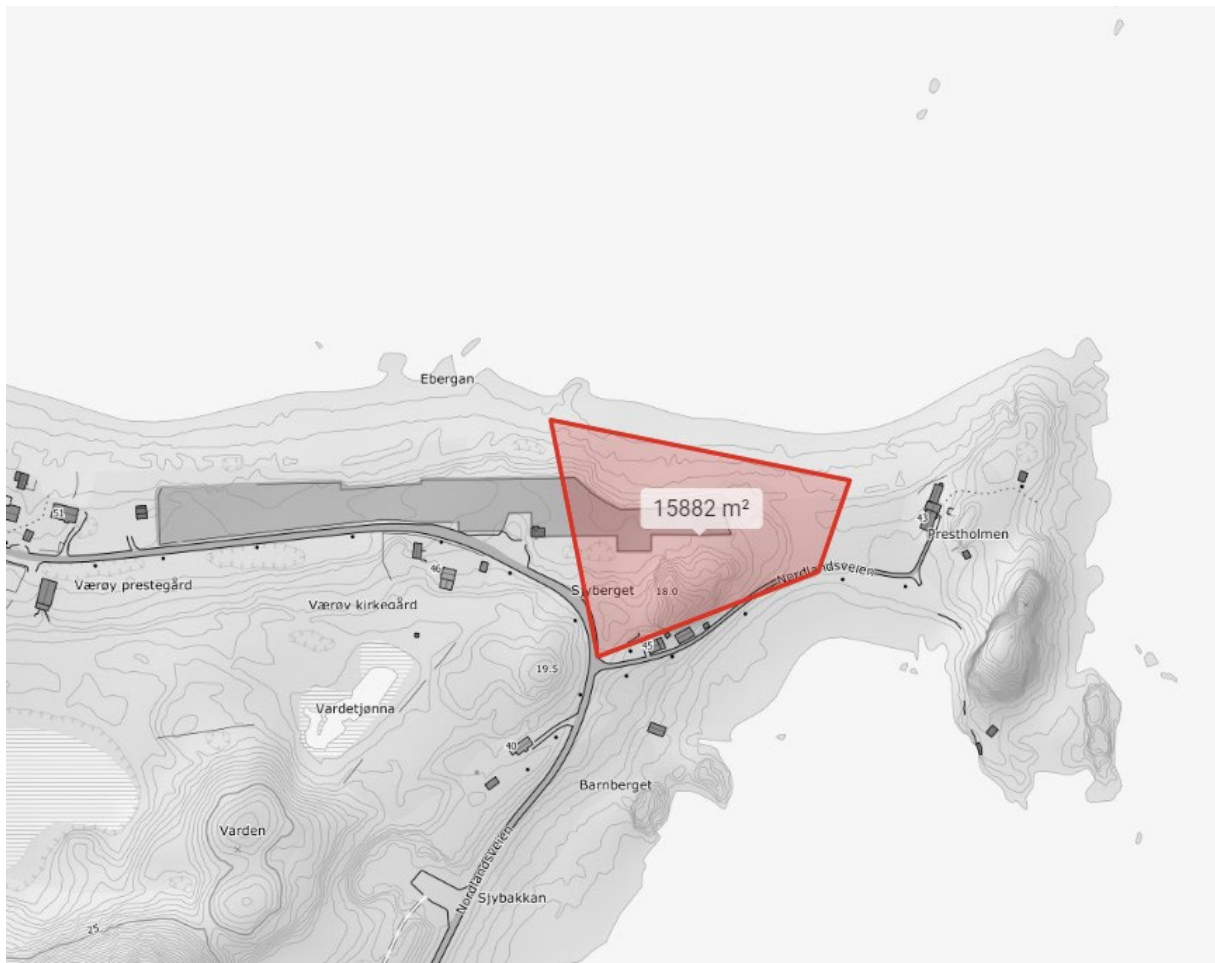
Tabell 9. Observasjoner Nordland – Grindgården.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	8 ind. næringsøkende*
Siland	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	1 hunn i passende hekkebiotop
Rødstilk	NT	LC	1 ind. i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	5 par i passende hekkebiotop
Steinskvett	LC	LC	3 hanner og 5 hunner i passende hekkebiotop
Gråspurv	NT	LC	6 ind. næringsøkende
Linerle	LC	LC	2 ind. næringsøkende
Heipiplerke	LC	LC	13 ind. i passende hekkebiotop

*Trolig 2K.

Sjyberget, Nordland 6. juni – Svært viktig

Forhøyningen Sjyberget og områdene rundt huser en større koloni «stormåker» med overvekt av gråmåke (sårbar, VU).

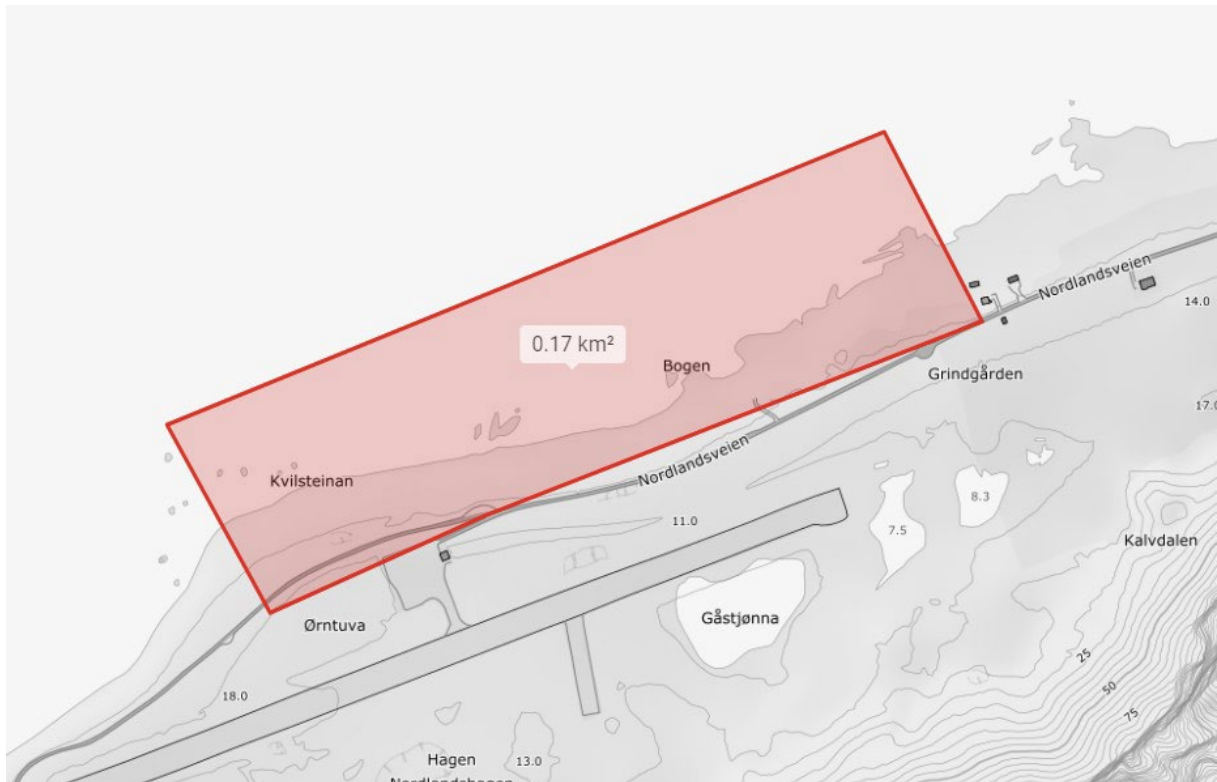
Figur 20. Sjyberget.

Tabell 10. Observasjoner Sjyberget

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Svartbak	LC	LC	5 ad i passende hekkebiotop + 2 ad. rugende
Gråmåke	VU	LC	11 ad. i passende hekkebiotop + 13 ad. rugende
Sildemåke	LC	LC	1 ad. i passende hekkebiotop

Kyststrekningen Grindgården - Ørntuva, Nordland 6. juni 2023

Antall tjeld og fiskemåker noe lavere her enn langs kystsonen lengre øst.

Figur 21. Grindgården – Ørntuva.

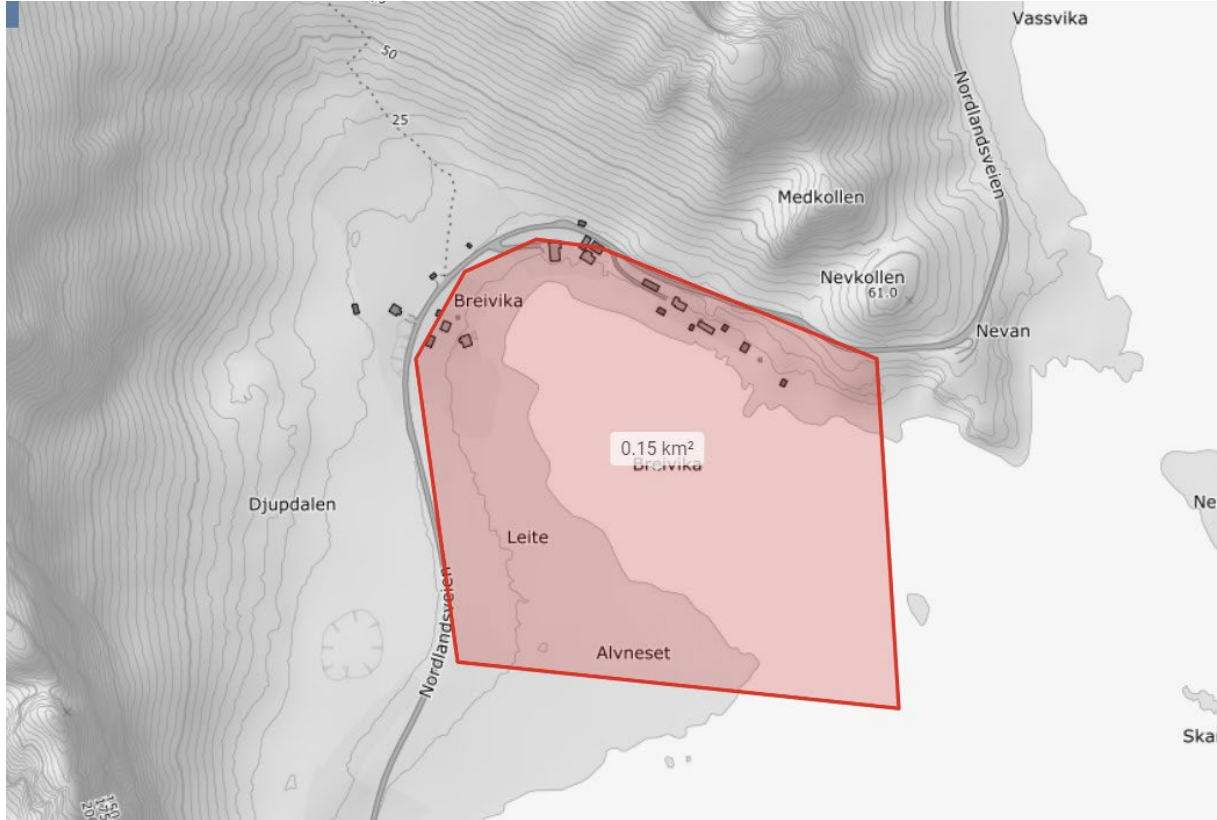
Tabell 11. Observasjoner Grindgården – Ørntuva.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Tjeld	NT	NT	2 ind. i passende hekkebiotop + 1 ind. rugende
Fiskemåke	VU	LC	8 ind. i passende hekkebiotop

Nordøstsidan av Værøy

Breivika 6. juni

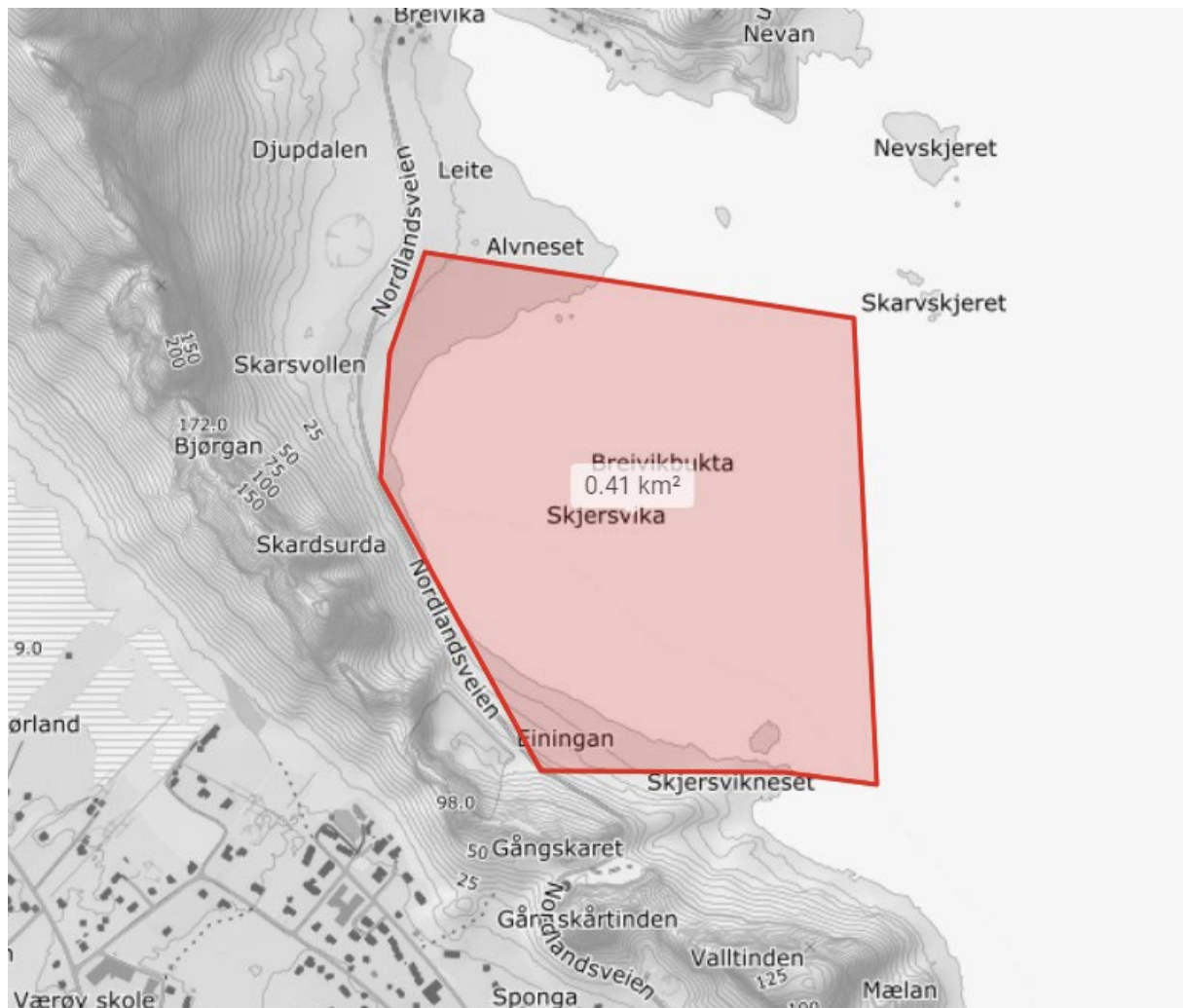
Området har noe bebyggelse, og ulike biotoper innenfor små areal gjør området attraktivt for mange ulike fuglearter, deriblant også flere typer spurvefugler.

Figur 22. Breivika.

Tabell 12. Observasjoner Breivika.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	6 ind. i passende hekkebiotop
Stokkand	LC	LC	1 hann i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	3 ind. i passende hekkebiotop
Storspove	EN	NT	1 ind. næringssøkende
Fiskemåke	VU	LC	1 ad. i passende hekkebiotop
Løvsanger	LC	LC	2 ind. spill/sang i passende hekkebiotop
Rødvingetrost	LC	NT	1 ind. i passende hekkebiotop
Steinskvett	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop
Linerle	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop

Skjersvika 6. juni**Figur 23.** Skjersvika.**Tabell 13.** Observasjoner Skjersvika.

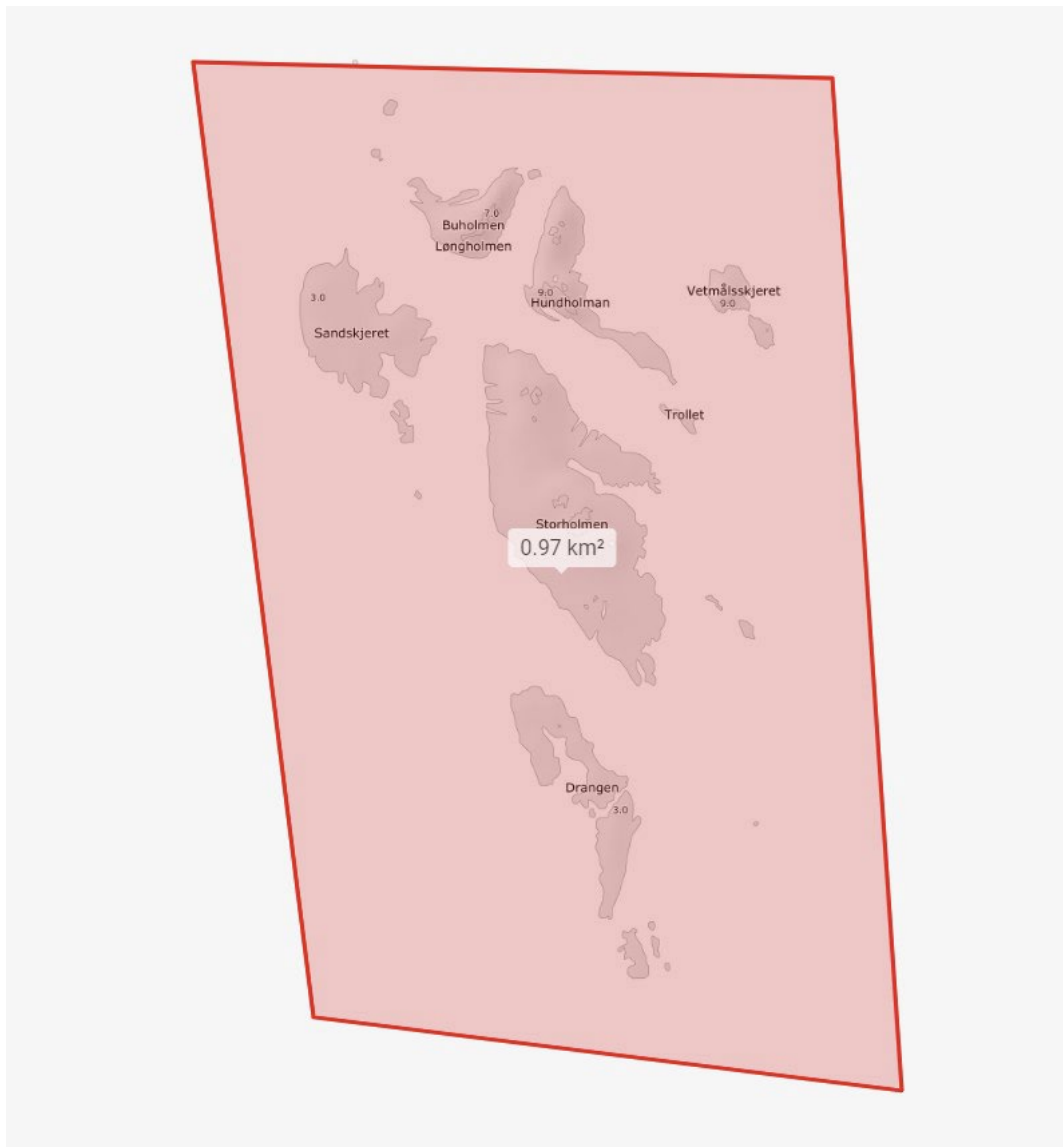
Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	6 ind. i passende hekkebiotop + 6 pull.
Siland	LC	LC	7 par i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	1 par engstelig adferd, indikasjon på hekking
Fiskemåke	VU	LC	2 ad. i passende hekkebiotop
Teist	NT	LC	2 ind. i passende hekkebiotop
Islom	LC	LC	1 2K næringsøkende
Steinskvett	LC	LC	2 par i passende hekkebiotop

Figur 24. En ny rødliste for arter ble presentert av Artsdatabanken i november 2021. Av 28 vurderte vadefuglarter ble 13 rødlistet. Sju av artene var nye på lista i forhold til 2015. De nye er plassert i kategorien nær truet (NT), og det dreier seg om følgende arter: tjeld, heilo, småspove, steinvender, fjellmyrløper, svømmesnipe og rødstilk. Å ta vare på våre siste våtmarker langs fjære, elvedelta, myrer og andre type våtmarker er essensielt for å hindre videre bestandsnedganger. Rødstilk (bildet) hekker spredt rundt omkring på Værøy. Foto: Martin Eggen.

Hundholman naturreservat, Nordland 6. juni 2023 – Svært viktig

Hundholman er et naturreservat opprettet for å ta vare på viktige hekkeholmer for ulike arter sjøfugler. Observasjonene under er gjort fra hovedøya (Værøy), nærmere bestemt fra øtspissen av Nevan. Relativt lite fugler ble sett i reservatet. Beliggenhet og historikk tilsier imidlertid at området i lang tid har vært viktig for hekkende sjøfugler, og vil være det også i fremtiden, når hekkebestander av ulike sjøfugler forhåpentligvis en gang i fremtiden øker igjen.

Figur 25. Hundholman.

Tabell 14. Observasjoner Hundholman naturreservat.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	4 ind. i passende hekkebiotop + 5 pull.
Ærfugl	VU	NT	2 hanner og 2 hunner i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	2 ind. i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	8 ind. i passende hekkebiotop + 5 ad. rugende
Svartbak	LC	LC	4 ad. i passende hekkebiotop + 2 ad. rugende
Gråmåke	VU	LC	3 ad. i passende hekkebiotop
Teist	NT	LC	7 ad. i passende hekkebiotop
Toppskarv	LC	LC	1 ad. + 6 2K rastende

Sørland

Myr bak Værøy kirke, Sørland 7. juni – Svært viktig

Myra er en viktig hekkeplass for fiskemåke. Et par storspove varslet også.

Figur 26. Værøy kirke.

Tabell 15. Observasjoner Sandhausen.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågåås	LC	LC	20 ind. i passende hekkebiotop + 13 pull.
Storspove	EN	NT	1 par engstelig adferd, indikasjoner på hekking
Enkeltbekkasin	LC	LC	1 ind. sang/spill i hekketiden
Fiskemåke	VU	LC	24 ind. i passende hekkebiotop + 38 ad. rugende
Sildemåke	LC	LC	1 4K næringsøkende

Leiran, Sørland 7. juni – Svært viktig

Området er et viktig bløtbunnsområdet med omkransende gressenger, øyer og skjær. Mange rødlistede arter ble observert og området huset det desidert høyeste antallet ulike våtmarksarter på Værøy, sett opp mot det begrensede arealet.

Figur 27. Leiran.

Tabell 16. Observasjoner Leiran.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Hvitkinggås	LC	LC	1 ind. næringsøkende
Grågås	LC	LC	51 ad. + 51 pull
Brunnakke	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop
Stjertand	VU	LC	1 par i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	3 ind. engstelig, indikasjon på hekking + 2 ind. rugende + 2 pull.
Sandlo	LC	LC	1 par parring/kurtise
Storspove	EN	NT	1 par med 2 pull.
Svarthalespove	EN	NT	1 ind. næringsøkende
Enkeltbekkasin	LC	LC	3 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	22 ad. i passende hekkebiotop + 41 ad. rugende.
Svartbak	LC	LC	1 ad. rugende

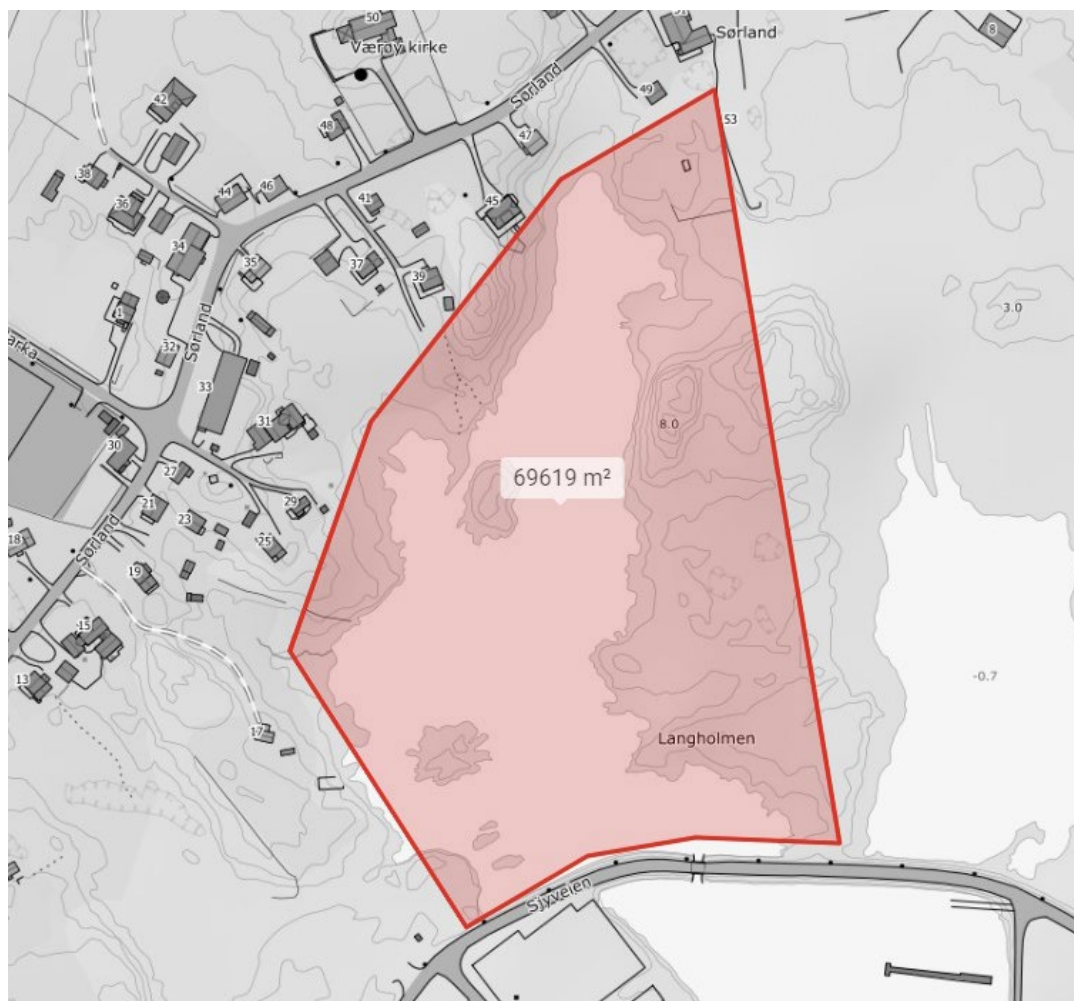
Figur 28. Av særlig viktige våtmarker på Værøy finner vi Leiran. Store deler av bløtbunnsområdet er bevart. Tettheten av ulike våtmarksarter, mange rødlistede, er stor i området. Foto: Martin Eggen.

Figur 29. Grågås med hele 19 pull. fotografert ved Leiran 6. juni 2023. I samme området ble også en storspove med 2 pulli observert. Foto: Martin Eggen.

Langholmen, Sørland 7. juni - Viktig

Området må sees i sammenheng med Leiran. Langholmen byr på viktig areal og hekkesteder tilknyttet næringsmulighetene gruntvansområdene og bløtbunnsarealene gir.

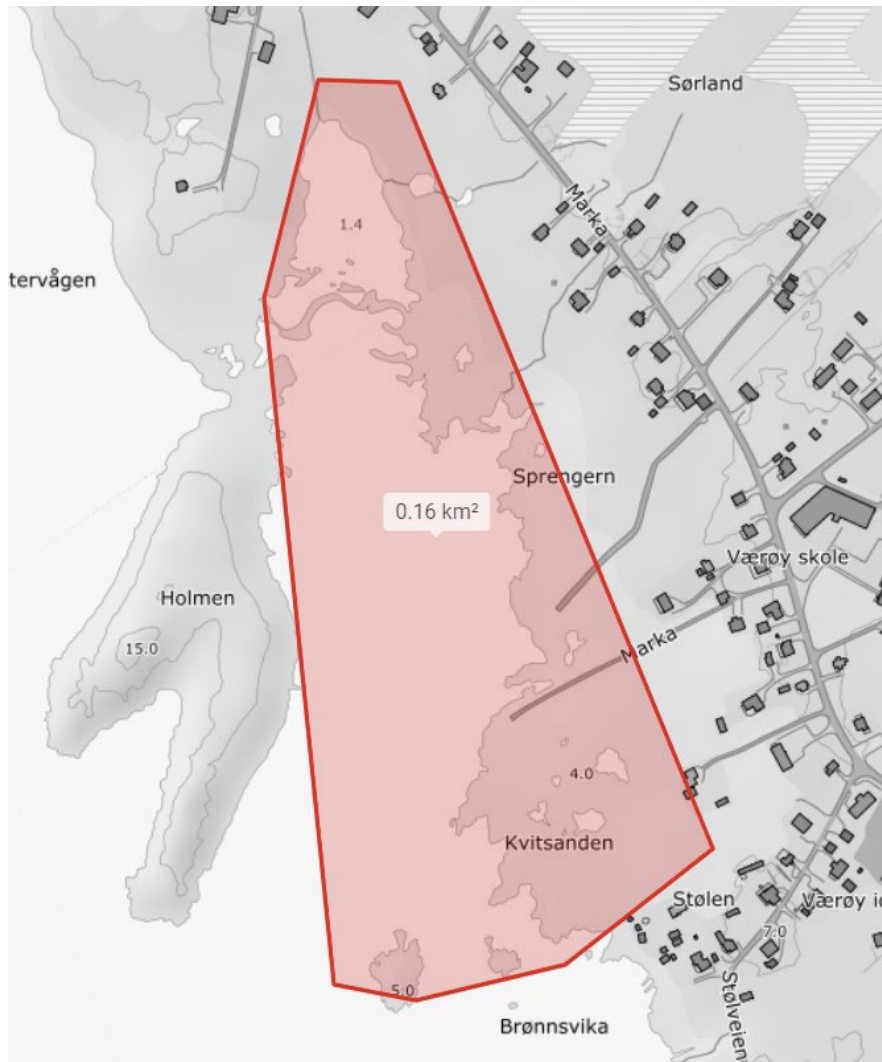
Figur 30. Langholmen.

Tabell 17. Observasjoner Langholmen.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	16 ad. + 7 pull
Siland	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	1 ind. i passende hekkebiotop + 1 ind. rugende
Småspove	NT	LC	1 par i passende hekkebiotop
Rødstilk	EN	NT	1 ind. i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	2 ad. i passende hekkebiotop + 3 ad. rugende.
Sildemåke	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop
Gransanger	LC	LC	Sang/spill i passende hekkebiotop
Stær	NT	LC	1 par mat til unger

Kvitsanden/Spengern, Værøy 7. juni – Svært viktig

Området er blant de viktigste våtmarksområdene på Værøy. Området har også en viktig funksjon for trekkende fugler som raster på øya.

Figur 31. Kvitsanden/Spengern.

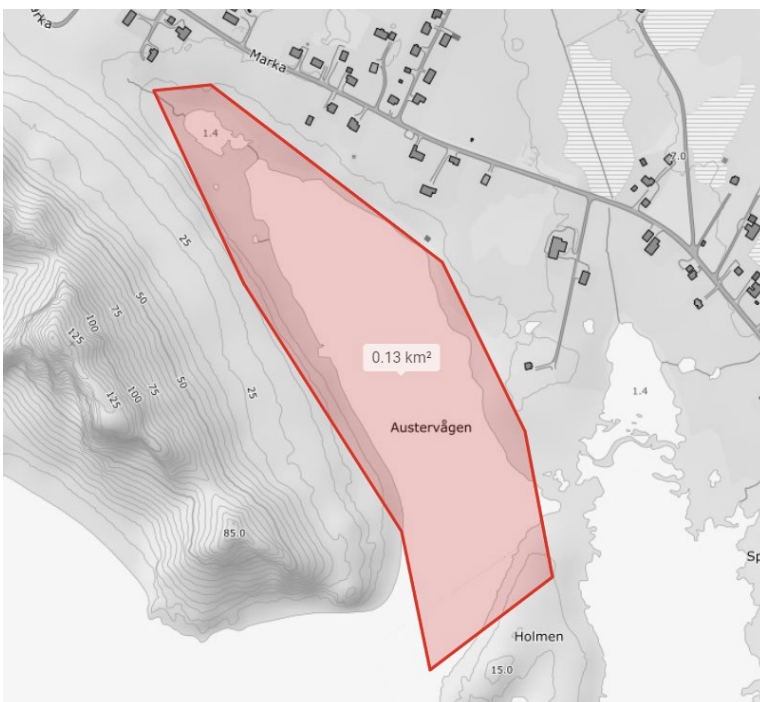
Tabell 18. Observasjoner Kvitsanden/Spengern.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	40 ind. i passende hekkebiotop + 6 pull.
Stokkand	LC	LC	1 hann i passende hekkebiotop
Krikkand	LC	LC	1 hann i passende hekkebiotop
Ærfugl	VU	NT	3 ad. hanner og 7 hunner i passende hekkebiotop + 1 hunn rugende + 1 2K hann
Storspove	EN	NT	1 par engstelig adferd, indikasjon på hekking
Rødstilk	NT	LC	1 ind. i passende hekkebiotop

Figur 32. Våtmarkene og strandengene ved Kvitsanden og Spengern er viktige for både hekkende fugler, deriblant den sterkt truede storspoven, så vel som rastende fugler vår og høst. Foto: Martin Eggen.

Austervågen, Sørland 7. juni

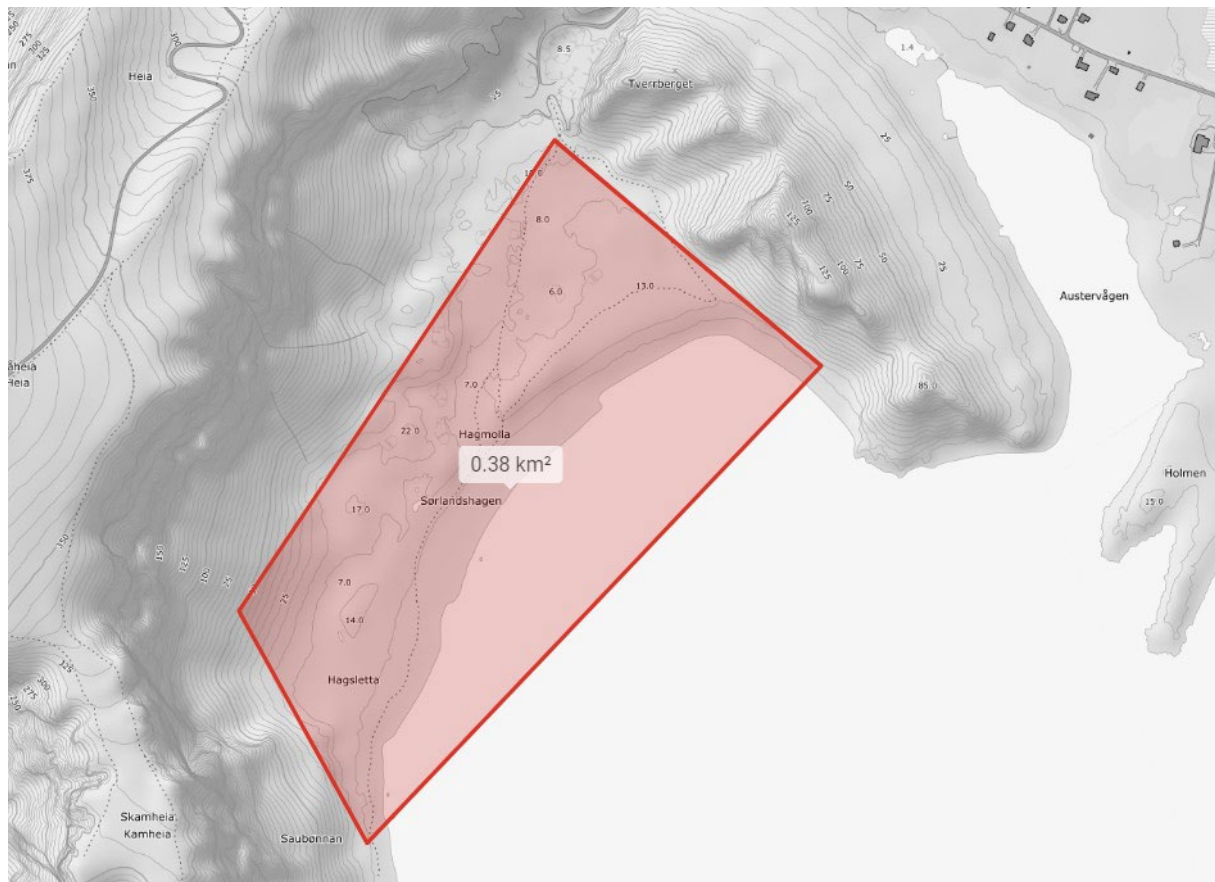

Figur 33. Austervågen.

Tabell 19. Observasjoner Austervågen.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	36 ind. i passende hekkebiotop + 16 pull.
Ærfugl	VU	NT	10 hanner og 10 hunner i passende hekkebiotop
Siland	LC	LC	2 par i passende hekkebiotop
Tjeld	LC	LC	1 ind. i passende hekkebiotop

Sørlandshagen, Sørland 6. juni

Figur 34. Sørlandshagen.

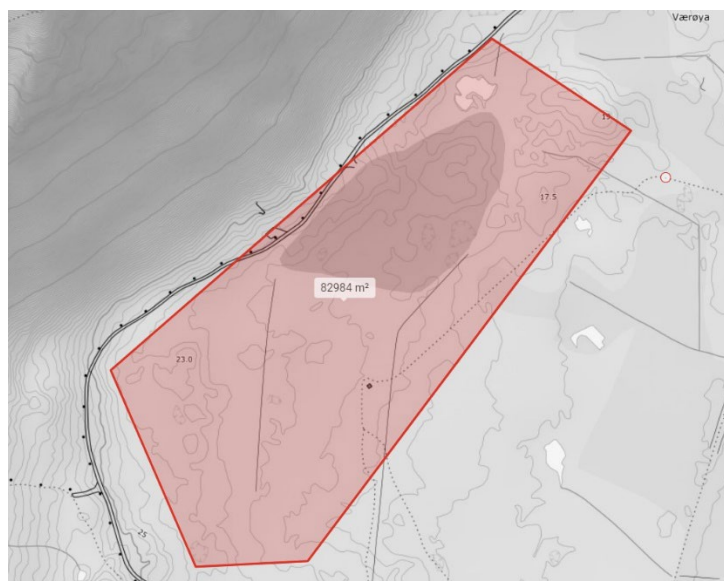
Tabell 20. Observasjoner Sørlandshagen.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	8 ind. næringssøkende
Kortnebbgås	LC	LC	1 ind. næringssøkende
Gråmåke	VU	LC	2 ad. næringssøkende
Ringrost	LC	LC	1 hann næringssøkende
Steinskvett	LC	LC	2 ind. i passende hekkebiotop

Figur 35. En kortnebbgås rastet ved Sørlandshagen 6. juni 2023. Dagen derpå ble den observert ved Værøy kirke. Den holdt seg sammen med yngre, ikke-hekkende grågås. Kortnebbgås hekker bl.a. på Svalbard. Foto: Martin Eggen.

Skogen, Sørland 7. juni

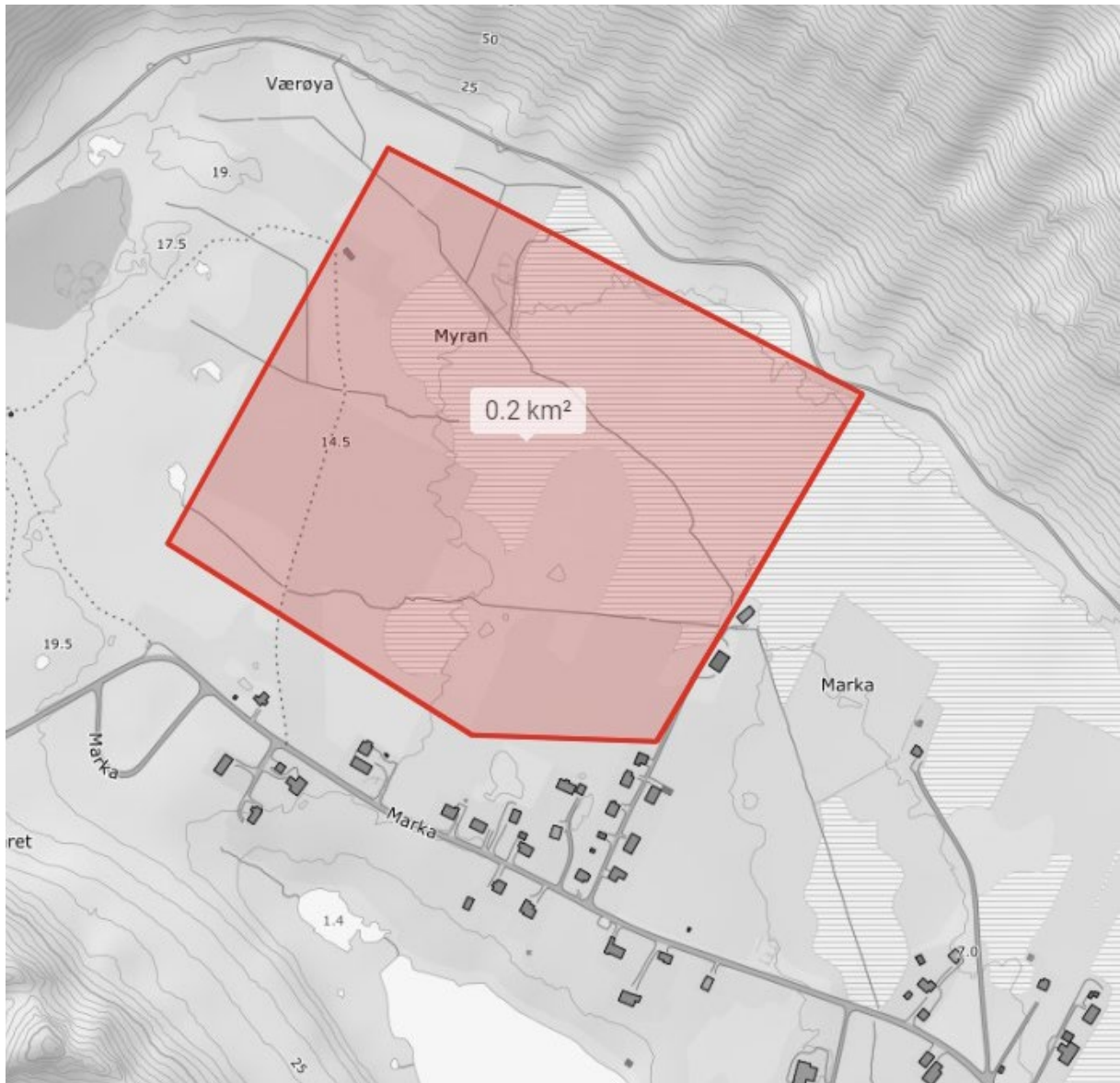
Figur 36. Skogen.

Tabell 21. Observasjoner Skogen.

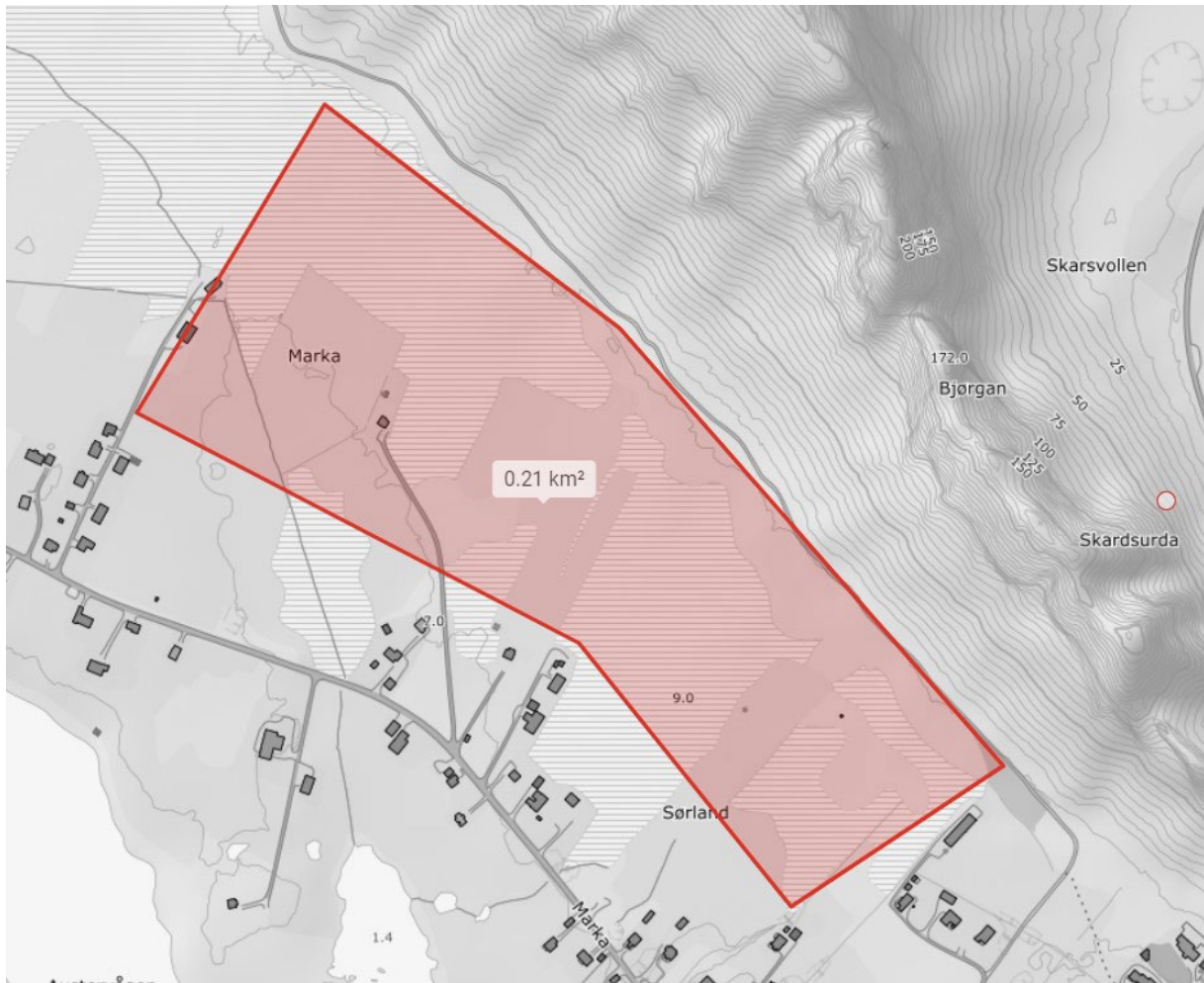
Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Løvsanger	LC	LC	3 ind. Sang/spill i passende hekkebiotop
Rødvingetrost	LC	NT	2 ind. i passende hekkebiotop
Svarthvitfluesnapper	LC	LC	2 hanner i passende hekkebiotop
Grønnfink	LC	LC	7 ind. i passende hekkebiotop

Figur 37. Sidensvans lever en nomadisk tilværelse, men forbindes først og fremst med de store taigaskogene øst for oss. Sommeren 2023 ble mange sidensvanser sett i kyststrøk av Nordland, og syv fugler ble sett ved Marka/turstien 7. juni. Bildet viser en av dem. Foto: Martin Eggen.

Marka nord, Sørland 7. juni – Viktig**Figur 38.** Marka nord.**Tabell 21.** Observasjoner Marka nord

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Storspove	EN	NT	1 par engstelig adferd, indikasjon på hekking. hekkebiotop
Enkeltbekkasin	LC	LC	2 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Sidensvans	LC	LC	7 ind. næringsøkende
Løvsanger	LC	LC	2 ind. sang/spill + 5 ind. i passende hekkebiotop
Gjerdsmett	LC	LC	1 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Heipiplerke	LC	LC	13 ind. i passende hekkebiotop

Marka sør, Sørland 7. juni – Svært viktig**Figur 39.** Marka sør.**Tabell 22.** Observasjoner Marka

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	26 ind. i passende hekkebiotop + 5 ind. rugende
Storspove	EN	NT	3 par engstelig adferd, indikasjon på hekking.
Enkeltebekkasin	LC	LC	2 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Gråmåke	VU	LC	10 ad. i passende hekkebiotop + 5 ad. rugende.
Gjerdsmett	LC	LC	1 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Heipiplerke	LC	LC	13 ind. i passende hekkebiotop

Figur 40. Utsnitt av Marka, fotografert 7. juni 2023. Området er viktig bl.a. for storspove (sterkt truet, EN). Foto: Martin Eggen.

Nedre Tyvnes, Sørland 7. juni – Viktig

Figur 41. Nedre Tyvnes.

Tabell 23. Observasjoner Nedre Tyvnes.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	3 ind. i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	1 par i passende hekkebiotop

Figur 42. Nedre Tyvnes 7. juni. Området inngår i nedslagsfeltet for hekkende stjerntand (sårbar, VU) på Værøy. Fyllmasser er dumpet i våtmarka. Foto: Martin Eggen.

Tynesleina, Sørland 7. juni**Figur 43.** Tynesleina.**Tabell 24.** Observasjoner Tynesleina.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Tjeld	NT	NT	1 par engstelig adferd, indikasjon på hekking. hekkebiotop
Sandlo	LC	LC	1 par engstelig adferd, indikasjon på hekking. hekkebiotop

Tynesleina (vann/våtmark), Sørland 7. juni – Svært viktig**Figur 44.** Tynesleina (vann/våtmark).**Tabell 25.** Observasjoner Tynesleina (vann/våtmark2).

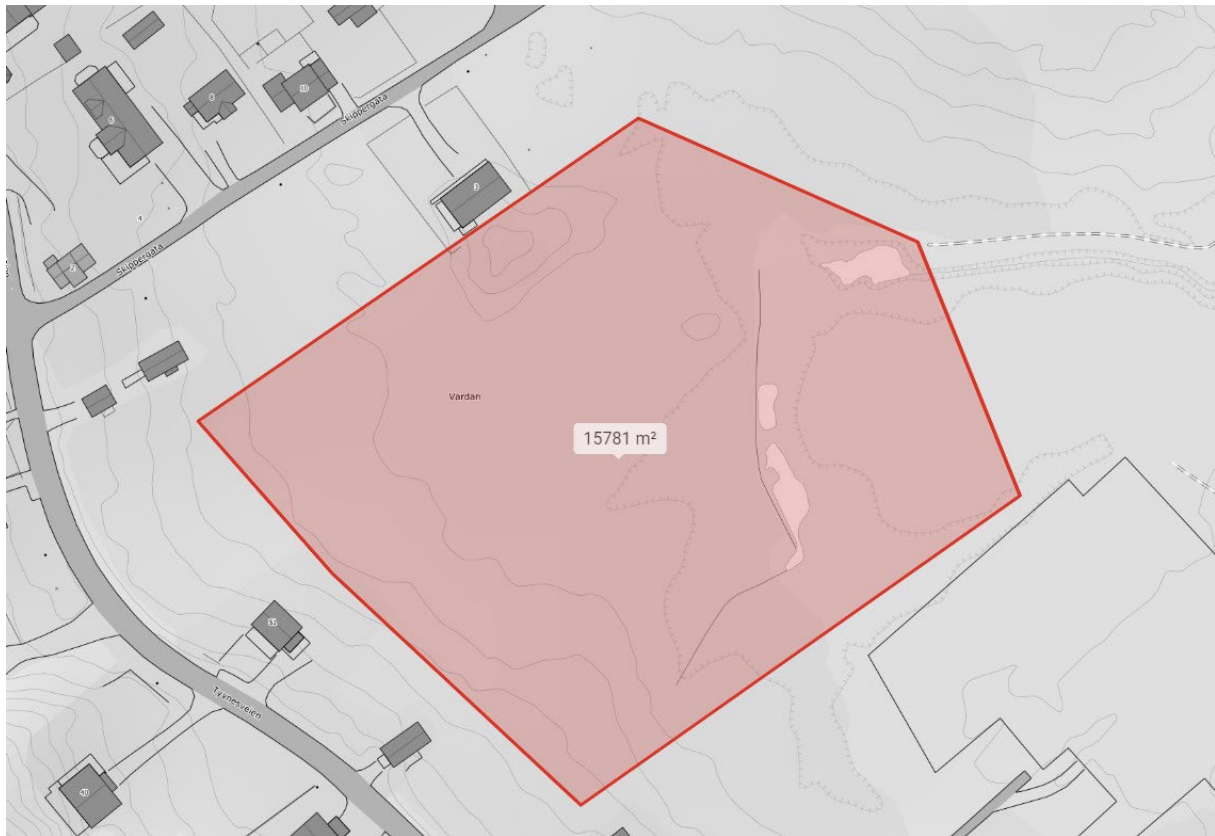
Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	36 ind. i passende hekkebiotop + 6 pull.
Stjertand	VU	LC	1 hunn engstelig adferd, indikasjon på hekking.
Krikkand	LC	LC	1 par i passende hekkebiotop
Enkeltbekkasin	LC	LC	3 ind. i passende i hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	10 ind. i passende hekkebiotop + 18 rugende.
Svartbak	LC	LC	1 ad. rugende
Kjøttmeis	LC	LC	2 ind. i passende hekkebiotop
Stær	NT	LC	7 ind. næringssøkende
Steinskvett	LC	LC	3 ind. i passende hekkebiotop
Heipiplerke	LC	LC	4 ind. i passende hekkebiotop
grønnfink	LC	LC	2 ind. næringssøkende

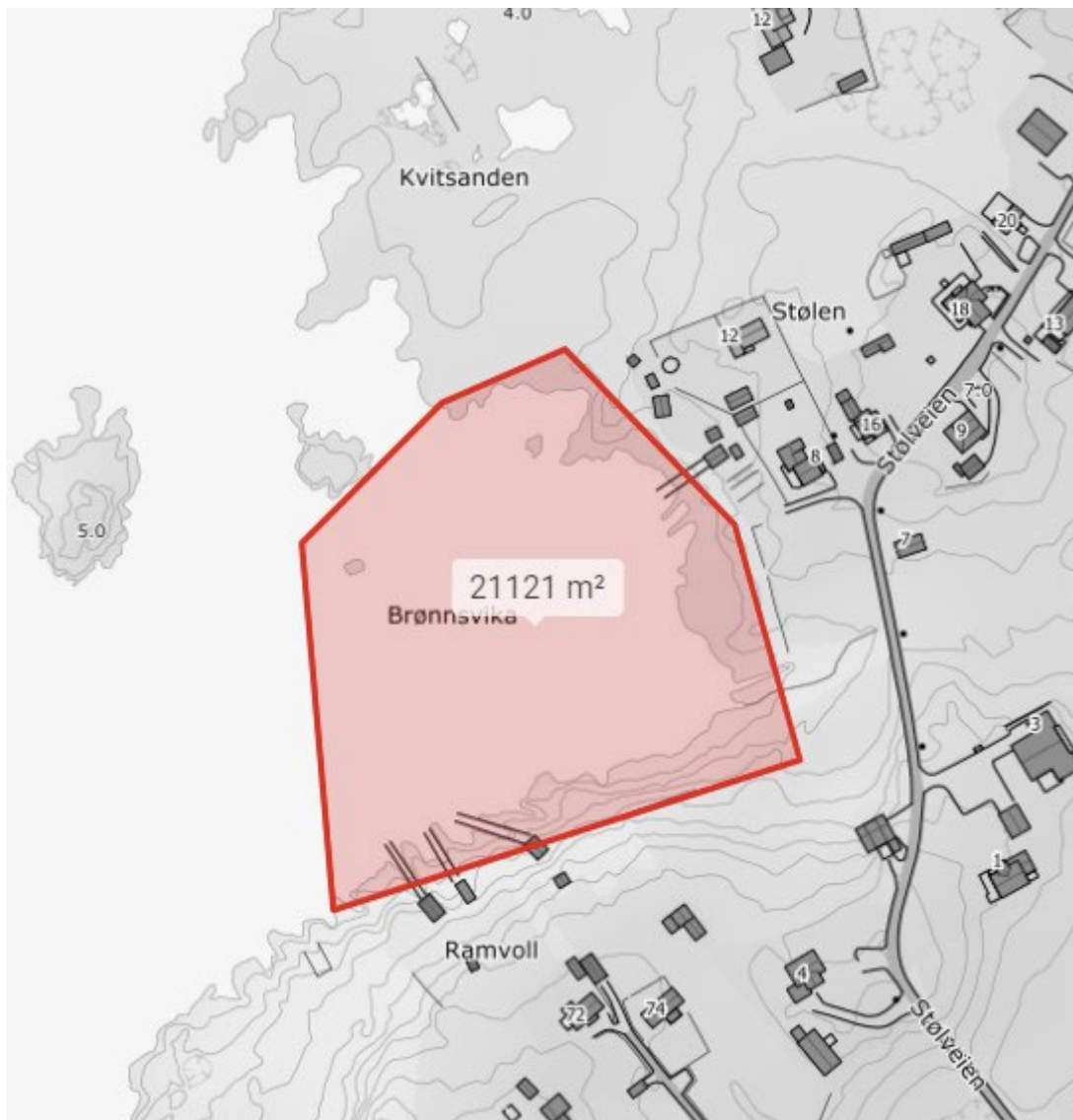
Figur 45. Tynesleira (vann/våtmark) er et flott område med spesielt mange ulike våtmarksfugler. Restarealene vest for vannet og kanalen som går utløper fra vannet, gir en buffer mot bebyggelsen, mens det på østsiden er planert ut og tilrettelagt for næringsvirksomhet. Området er dermed presset, og forbedrende tiltak bør gjøres for å sikre våtmarkslokaliteten inn i fremtiden. Foto: Martin Eggen.

Figur 46. Stjertand (sårbar, VU) hunn med hekkeadferd (engstelig, smygende i gresset), i kanalen som går ned fra vannet lengre opp. Området er preget av planering til næringsvirksomhet og forsøpling. Bildet er tatt fra Havneveien. Foto: Martin Eggen.

Vardan, Sørland 7. juni**Figur 47.** Vardan.**Tabell 26.** Observasjoner Vardan.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	10 ind. i passende hekkebiotop
Rødvingetrost	LC	NT	1 ind. engstelig adferd, indikasjon på hekking
Fiskemåke	LVU	LC	6 ad. i passende hekkebiotop

Brønnvika, Sørland 7. juni**Figur 48.** Brønnvika.**Tabell 27.** Observasjoner Brønnvika.

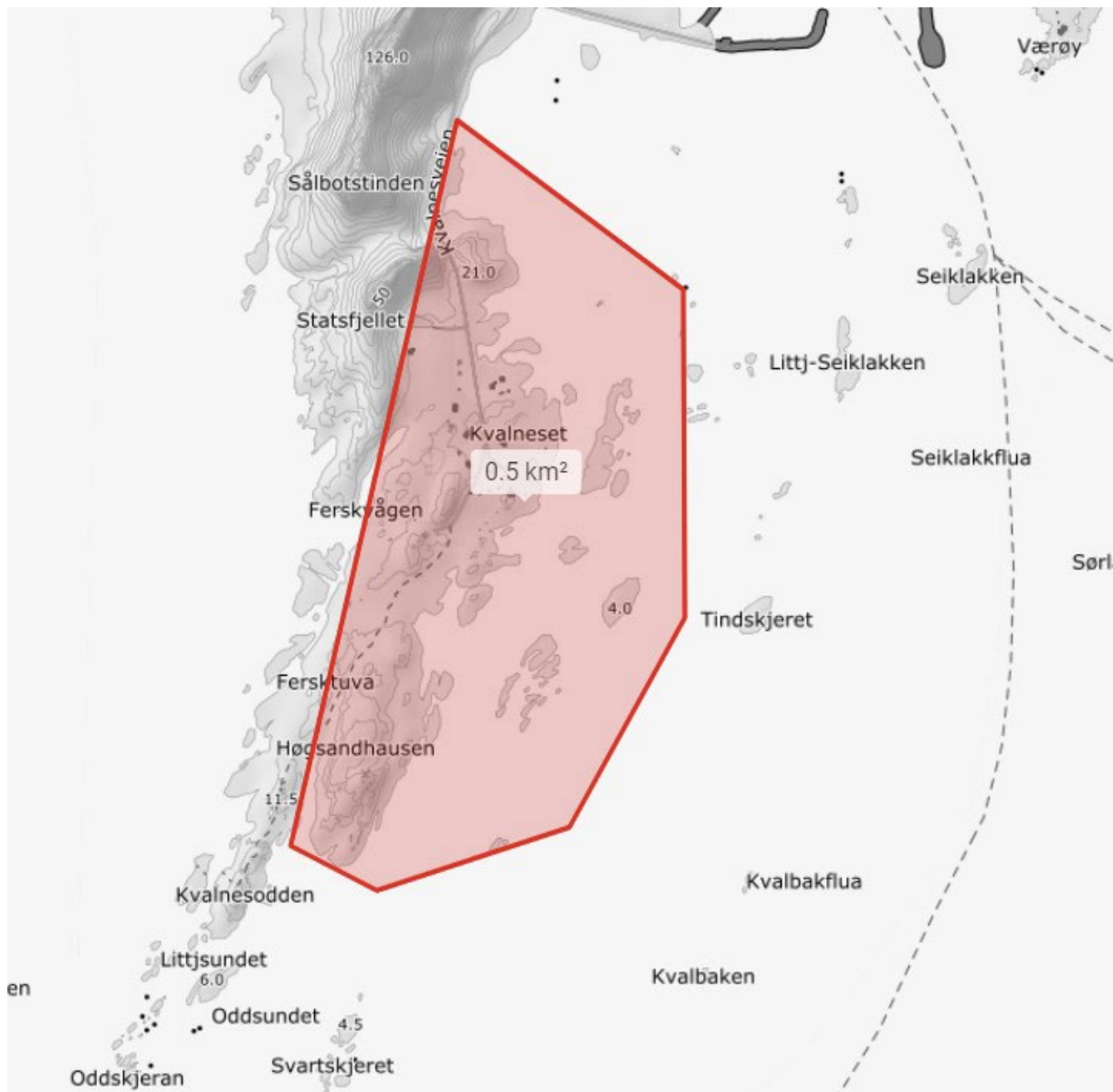
Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	43 ind. i passende hekkebiotop
Ærfugl	VU	NT	3 hanner og 1 hunn i passende hekkebiotop

Ramvoll/Ramnberget, Sørland 7. juni - Viktig**Figur 49.** Ramvoll/Ramnberget.**Tabell 28.** Observasjoner Ramvoll/Ramnberget.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Gråmåke	VU	LC	Flere rugende

Haug nord for Hjellholmen, Sørland 7. juni**Figur 50.** Hjelholmen.**Tabell 29.** Observasjoner haug nord for Hjelholmen.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Storspove	EN	NT	1 par engstelig adferd, indikasjon på hekking

Kvalneset, Sørland 6. juni – Viktig**Figur 51.** Kvalneset.**Tabell 30.** Observasjoner Kvalneset.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Hvitkinngås	LC	LC	1 ind. næringssøkende
Grågås	LC	LC	51 ad. + 51 pull
Stokkand	LC	LC	4 hanner næringssøkende
Stjertand	VU	LC	1 par næringssøkende
Ærfugl	VU	NT	11 hanner og 8 hunner i passende hekkebiotop
Tjeld	NT	NT	4 ind. engstelig, indikasjon på hekking
Sandlo	LC	LC	1 par parring/kurtise

Storspove	EN	NT	1 par med 2 pull.
Svarthalespove	EN	NT	1 ind. næringsøkende
Enkeltbekkasin	LC	LC	3 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	LC	17 ad. i passende hekkebiotop + 24 ad. rugende.
Svartbak	LC	LC	2 ad. observert i passende hekkebiotop + 2 rugende
Makrellterne	EN	LC	2 ad. parring/kurtise på mulig hekkeplass
Rødnebbterne	LC	LC	12 ad. parring/kurtise på mulig hekkeplass
Linerle	LC	LC	3 ind. i passende hekkebiotop
Heipiplerke	LC	LC	11 ind. i passende hekkebiotop
Skjærpiplerke	LC	LC	2 ind. i passende hekkebiotop
Steinskvett	LC	LC	2 par i passende hekkebiotop

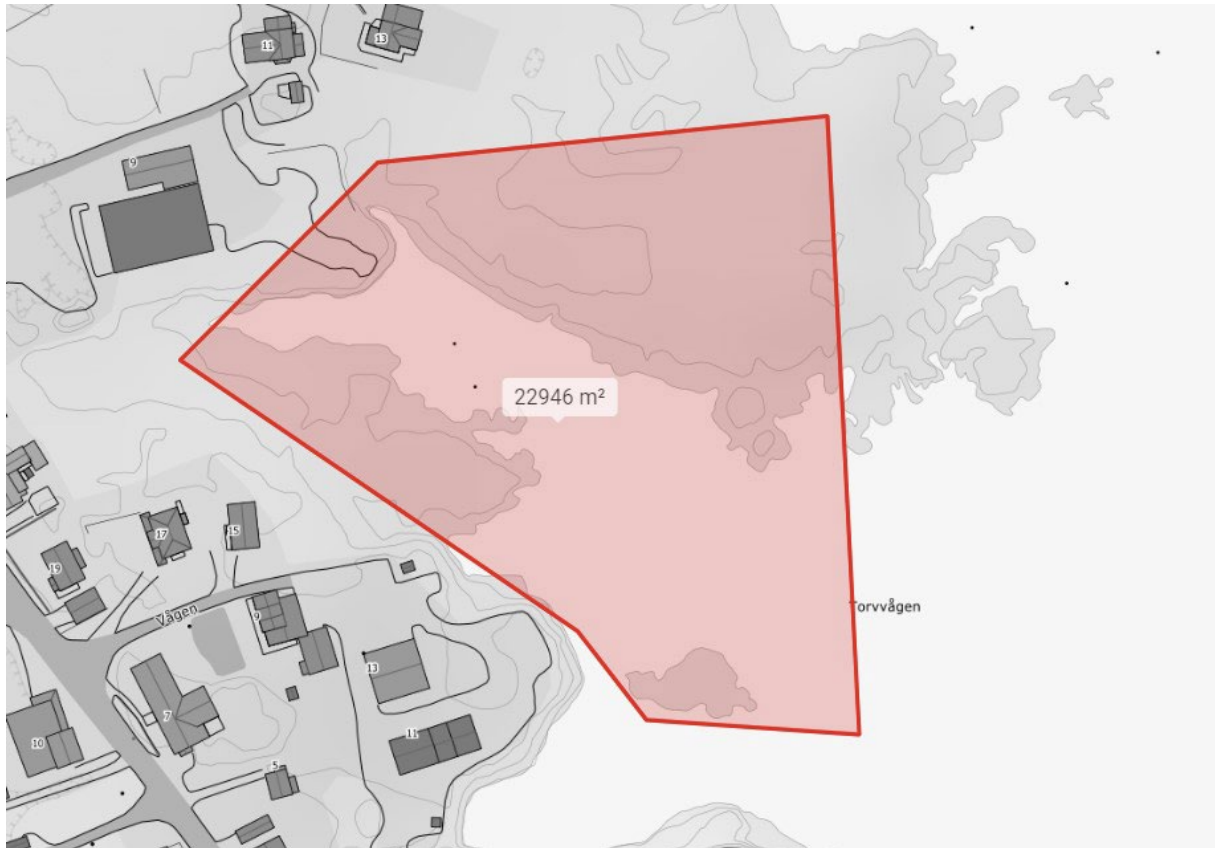

Figur 52. Makrellterne (sterkt truet, EN) fotografert ved ferjeleie på Værøy 7. juni 2023. Foto: Martin Eggen.

Røssnesvågen

Fiskemåke (*Larus canus*): Hekkefugl. Blant annet 40 ind. Torrvågan 10.6-2011.

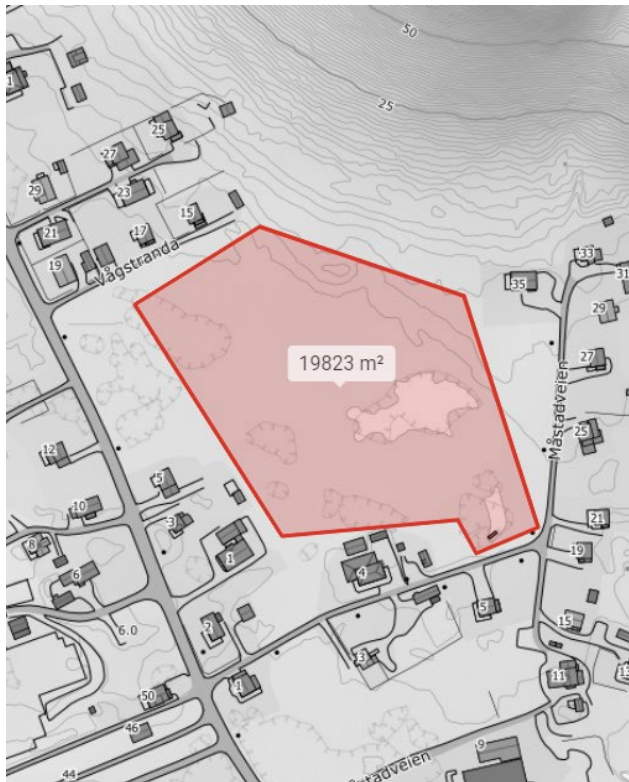
Torrvågen, Røssnesvågen 7. juni – *Viktig*

Figur 53. Torrvågen.

Tabell 31. Observasjoner Torrvågen.

Art	Nasjonal rødlistestatus	Global rødlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	1 ind. i passende hekkebiotop + 2 ind. rugende
Tjeld	NT	NT	1 ind. rugende
Fiskemåke	VU	LC	10 ind. i passende hekkebiotop + 16 ind. rugende

Torrvågen (myr), Røssnesvågen – Viktig**Figur 54.** Torrvågen, myr.**Tabell 32.** Observasjoner Torrvågen (myr).

Art	Nasjonal røddlistestatus	Global røddlistestatus	Antall og kode
Grågås	LC	LC	6 ind. i passende hekkebiotop
Stokkand	LC	LC	1 hunn i passende hekkebiotop
Enkeltbekkasin	LC	LC	1 ind. sang/spill i passende hekkebiotop
Fiskemåke	VU	NT	3 ad. i passende hekkebiotop + 21 ind. rugende
Svartbak	LC	LC	6. ind. rastende
Gråmåke	VU	LC	19. ind. rastende

Figur 55. Ved Torvvågen finnes et fint myrområde med små tjønner. Her hekker det blant annet en fin koloni med fiskemåker. Foto: Martin Eggen.

4. DISKUSJON

4.1 Endringer knyttet til utfyllinger og nedbygging

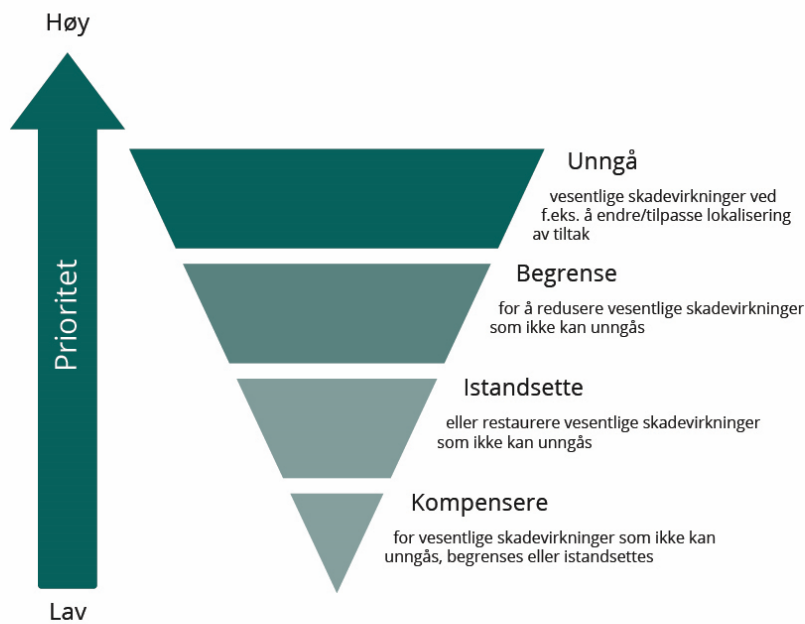
På Værøy ligger mange av de viktigste naturarealene tett inntil bebyggelse og næringstomter. Å beskytte særlig viktige naturområder vil derfor kreve oppdatert kunnskap, godt planarbeid og politisk vilje.

BirdLife Norge anbefaler at Værøy kommune jobber for på arealnøytralitet. Rundt 80 ulike kommuner jobber allerede med dette konseptet, viser undersøkelser miljøorganisasjonen Sabima har gjort. Arealnøytralitet er et politisk og forvaltningsmessig svar på hovedårsaken til at arter forsvinner i Norge, nemlig arealendringer. Målet nås gjennom aktiv bruk av planverktøyet (arealplan og reguleringsplaner) til å i første rekke styre arealbruken bort fra sårbare områder for naturmangfold (prinsippet om å unngå). Gjenbruk og fortetting av allerede utbygde arealer skal prioriteres fremfor å bygge ut mer natur for å nå målet. På Værøy er allerede store areal planert ut, og det bør være et stort handlingsrom i å utnytte disse arealene bedre og mer effektivt, fremfor å planere ut nytt areal.

Ny arealplan bør justeres slik at viktige naturområder som ligger med arealformål for utbygging, og det ikke er initiert byggestart, overføres til arealformål LNFR. I tillegg skal ingen nedbygging av natur

skje utenfor utbyggingsområder vedtatt i arealplan, og kommunen har som mål å ikke tillate noe ny utbygging gjennom dispensasjoner. Dispensasjoner skal være en sikkerhetsventil, og benyttes i helt særegne tilfeller. Det er også juridiske vilkår som må være oppfylt for å gi dispensasjon fra overordnet plan. Tiltakshierarkiet (se under) skal følges ved all nedbygging, og der natur likevel bygges ned skal dette kompenseres. Det vil si at utbygger pålegges å finansiere restaurering av tilsvarende areal og naturkvaliteter.

En rekke tiltak skal gjennomføres for å unngå og redusere negative konsekvenser. De omtales som tiltakshierarkiet og er illustrert i denne figuren ([kilde Miljødirektoratet](#)):

Figur 56. Tiltakshierarkiet illustrert av Miljødirektoratet.

Først skal man unngå at planen eller tiltaket fører til skade. Dette har høyeste prioritet. Deretter begrense skaden, så istandsette eller restaurere. En eventuelt siste utvei er å vurdere å kompensere skade, men det er laveste prioritet. Kompensasjon skal bare vurderes dersom det fremdeles gjenstår vesentlige negative virkninger etter at tiltak for å unngå, begrense eller istandsette er vurdert. Kompensasjon er altså siste utvei.

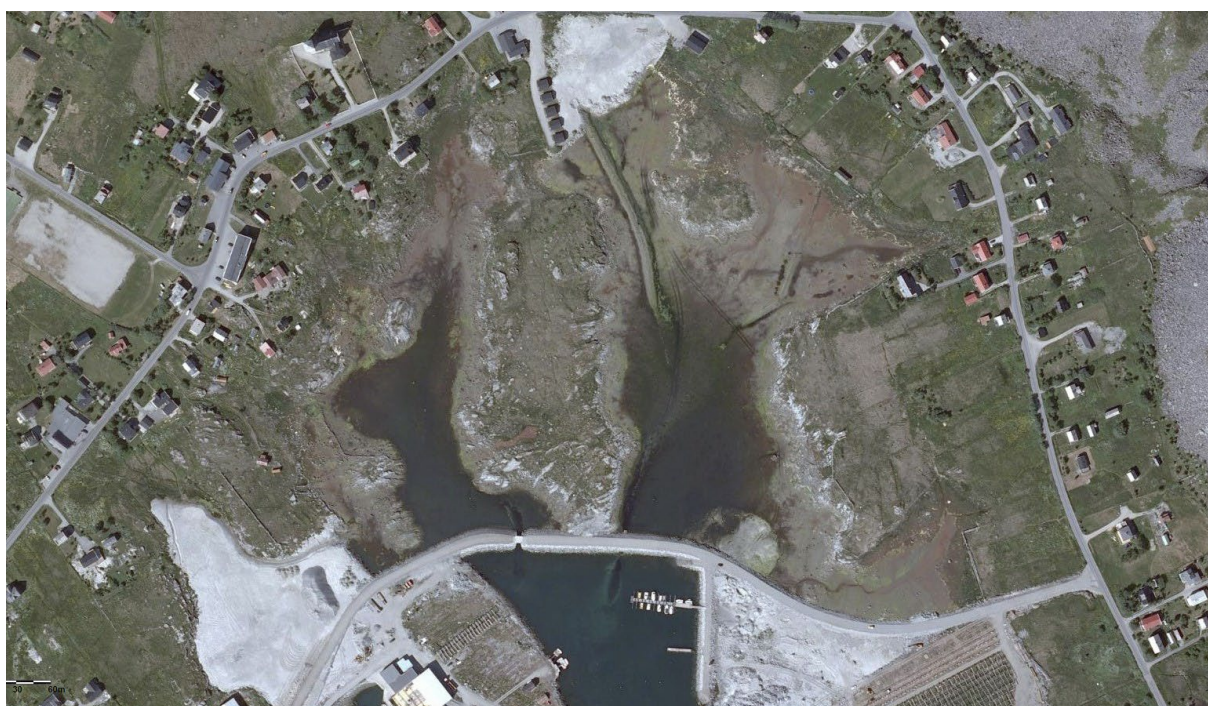
Figur 57. Utarbeidelse/utvidelse/utbedring av ny bobilcamping Værøy sommeren 2023 svært nær og delvis inn i de viktige våtmarkene Leiran og Langholmen. Store areal er tidligere planert ut på Sørland. Foto: Martin Eggen.

Figur 58. Sørland hhv. juni og juli 2023. Foto: Martin Eggen.

Figur 59. Leira/Langholmen anno. 1984. Kilde: Norge i bilder.

Figur 60. Leira/Langholmen anno 2009. Kilde: Norge i bilder.

Figur 61. Sørland anno 1984. Kilde: Norge i bilder.

Figur 62. Sørland anno 2009. Kilde: Norge i bilder.

Figur 63. Også på Værøy er det gjort dreneringstiltak i myr. Man kan øke karbonlagringen, flomdempingen, naturmangfoldet og andre økosystemtjenester ved å tette dreneringsgrøftene. 2021-2030 er FNs tiår for naturrestaurering, og Stortinget har vedtatt å reparere 15 prosent av forringet natur innen 2025. Fra Marka. Foto: Martin Eggen.

4.2 Oversikt over viktige hekkeforekomster av rødlistearter Værøy

De undersøkte områdene har mange interessante naturkvaliteter. Under oppsummeres status for et utvalg rødlistede fuglearter av særlig betydning. Vi henviser til Rødlisten for arter (Stokke m.fl. 2021) for videre lesning om bestandstrender i Norge, naboland og verden, samt mer om hvilke trusler disse fugleartene møter.

Stjertand *Anas acuta*

Stjertand er en fåtallig hekkefugl i Nordland og Norge. I Vesterålen og Lofoten er det særlig på Andøya at vi finner den i noe antall. Hekkebestanden på Værøy er knyttet til noen få våtmarker, og bestanden er liten og svært sårbar. Skal den overleve som hekkefugl på Værøy må bestanden beskyttes. Også Berg (2022) oppgir den som hekkefugl, og skriver at unger er observert juli 1989, juni 2000 og juli 2010 og 5 1K i juli 2012, samt lister opp en del funn i hekketiden rundt Røssnesvågen, Sørlandsvågen og Sørland. Hekkebestanden er på maksimalt 2-4 par og det er uvisst om det gjøres hekkforsøk årlig eller hvordan hekkesuksessen er. I tillegg til kjerneområder rundt Leiran og Tysnesleinan kan den nok enkelte år trolig hekke i tjønn og vann på Nordland.

Ærfugl *Somateria mollissima*

Follestad m.fl. (2011) anbefaler å telle voksne hanner ved hekkeplass for å få oversikt over bestanden i et området. Det ble sett 23 hanner langs kysten i undersøkelsesområdet, og det ble funnet 1 rugende hunn.

Tjeld *Haematopus ostralegus*

Tjelden er kommet inn som nær truet (NT) på den globale rødlista til Verdens naturvernunion IUCN, og det er all grunn til å følge nøye med på utviklingen også her til lands. En ikke-bærekraftig, industriell høsting av muslinger er en av årsakene til bestandsnedgangen. Overvåkingsdata fra fuglestasjonene våre i Sør-Norge at antallet tjeld som trekker forbi har gått klart tilbake de siste 30 årene. Arten ble kategorisert som nær truet (NT) også på den nasjonale rødlista for arter i 2021. Arten hekker spredt, med størst konsentrasjoner langs kysten av Nordland og ved Leiran. Matforekomstene i nærheten av valgt hekkeplass avgjør ofte tettheten av hekkende par. Tjeld kan tidvis hekke med få titalls meter fra hverandre.

Storspove *Numenius arquata*: Berg (2022) viser til observasjoner av unger eller hekkeadferd på Nordland, Sørland og Marka flere år og oppgir hekkebestand 1-3 par. I 2023 fant vi flere hekkepar, og estimerer bestanden til 10-12 par. Artsdatabanken skriver at *Den finnes i åpent landskap, både på dyrket mark og på udyrket mark som på lynghøier, myrer og strandenger. Det er anslått at minst 65 % av bestanden holder til i, eller i tilknytning til, jordbrukslandskap.*⁸ På Værøy er parene tilknyttet mange ulike biotoper, først og fremst hei, gammel kulturmark, myr, strandeng og andre våtmarker. Å opprettholde diversitet av landskapstyper og landskapselementer er avgjørende for forekomsten på Værøy.

Småspove *Numenius phaeopus*

Berg (2022) nevner følgende vårfunn: 1 ind. 25.5-2019, 5 ind. 3.6-2020 og 8 ind. Sørland 25.5 i 2021. 1-2 ind. juni 2010 og 2011 nevnes også, og det bemerkes at disse ikke viste tegn til hekkeadferd, og kan ha vært sene vårtrekkere. Strann m.fl. (2006) oppgir småspove som hekkefugl i Nordlandshagen. I 2023 varslet en fugl ved Sandtjønna på Nordland, og det ble tolket slik at denne visste klare hekkeindikasjoner. 1 par ved Langholmen ble sett gjentatte ganger, men om de hekket der er noe usikkert.

Rødstilk *Tringa totanus*

Noe overraskende kanskje, er rødstilk en nokså fåtallig hekkefugl i de undersøkte områdene. Rødstilken ble sett fire ulike steder, og vi estimerer antall par til 4-6 par.

Fiskemåke *Larus canus*

Fiskemåke har en substansiell god bestand på Værøy, og beskyttelse av koloniene og restarealene (først og fremst myrer) er avgjørende for å ta vare på dem. I det undersøkte områdene i 2023 fant vi 250-300 par.

Gråmåke *Larus argentatus*

Gråmåke hekker flere steder i undersøkelsesområdet, og flere tall er referert til i rapporten. Siden arten både hekker spredt og i kolonier, og siden kolonien ved Ramnberget ikke ble telt, er ikke

⁸ <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/28737>

dataene gode nok til et estimat i denne omgangen. Flere titalls fugler ruget fortsatt i juni, noen som kan tyde på at hekkingen har blitt forstyrret av eggsanking eller annet.

Makrellterne *Sterna hirundo*

Seks makrellterner ble observert under feltarbeidet, fordelt på Nordland og Kvalnes. Det er sannsynlig at makrellternene ved Kvalnes hekket sammen med rødnebbternene i en større koloni. Hekkeplass på Nordland ble ikke lokalisert. Antall terner i Lofoten varierer år for år, også antallsforholdet mellom makrellterne og rødnebbterne. Generelt er rødnebbternene blitt mer fåtallig, mens makrellterner hekker spredt.

Tabell 33. Oversikt over forekomster av hekkende rødlistearter Værøy

Art	Rødlistestatus nasjonalt	Antall registrerte par Værøy juni 2023	Estimat hekkebestand	«Hotspots»
Stjertand	Sårbar (VU)	2	2-4	Tynesleina (vann) og Leiran
Ærfugl	Sårbar (VU)	23	-	-
Tjeld	Nær truet (NT)	26	40-60	Kyst Nordland og Leiran
Storspove	Sterkt truet (EN)	12	10-12	Gåstjønna, Værøy kirke, Leiran, Kvitsanden, Marka, Kvalneset
Småspove	Nær truet (EN)	1-2	1-2	Nordlandshagen
Rødstilk	Nær truet (EN)	4	4-6	
Fiskemåke	Sårbar (VU)	191	250-300	Lenamyra, myr Værøy kirke, Leiran, Tynesleina (vann), Kvalnes, Torrvågen, Torrvågen (myr)
Gråmåke	Sårbar (VU)	-	-	
Makrellterne	Sterkt truet (EN)		-	

Figur 64. Takket være fraværet av enkelte bakkepredatorer, først og fremst rødrev, danner fiskemåkene på Værøy fortsatt kolonier på bakken. Foto: Martin Eggen.

5. TAKK

Takk til Værøy kommune for oppdraget.

6. REFERANSER

Berg, T. 2022. Fugler på Værøy. Hentet fra birdlife.no 9. august 2023:

https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2022/02/22/8630/fuglerapport_varoy.pdf

Follestad, A. & Lorentsen, S-H. 2011. Takseringsmanual for måker, terner, skarv, teist, ærfugl og grågås. - NINA rapport 716, 28 s.

Heggøy, O., Øien, I. J. & Aarvak, T. 2015. Viktige fugleområder (IBA) i Norge. NOF-rapport 5-2015. 186 s.

Stokke, B.G., Dale, S., Jacobsen, K-O., Lislevand, T., Solvang, R. og Strøm, H. 2021. Fugler Aves – Norge. I: Artsdatabanken. 2021. Norsk rødliste for arter 2021. Artsdatabanken.

Strann, K.B., Frivoll, V & Johnsen, T.V. 2006. Viltkartlegging. Værøy kommune - NINA Rapport 136: 25 s.